

SMURTO PRIEŠ VAIKUS
DIAGNOSTIKOS METODINĖS
REKOMENDACIJOS

SMURTO PRIEŠ VAIKUS
DIAGNOSTIKOS METODINĖS
REKOMENDACIJOS

2018

ISBN 978-609-8118-17-9

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Leidinį parengė Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. V-457 „Dėl prievartos prieš vaikus diagnostikos metodinių rekomendacijų atnaujinimo darbo grupės sudarymo“ sudaryta darbo grupė.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA

Leidinio sudarytojai: Rolanda Adlienė, Anželika Balčiūnienė, Aušra Marija Dovydaitytė, Darius Leskauskas, Paulius Raugas, Sigutė Stanaitienė, Daina Taparauskienė, Dovilė Trijonytė

Kalbos redaktorė Teresė Gužauskienė

© Valstybinis psichikos sveikatos centras, 2018

© VšĮ „Sorre“, 2018

IŽANGA

PRATARMĖ

Smurtas kaip fenomenas lydi žmoniją per visą jos istoriją, jį aprašo įvairūs autoriai nuo pačių ankstyviausių rašytinių šaltinių ligi šių dienų. Smurtinis elgesys prieš vaikus lemia netolygią vaiko socialinę raidą, nekontroliuojamos agresijos didėjimą, smurtinės kultūros perdavimą ateinančioms kartoms, šeimos vaidmens sumažėjimą, vertybių devalvaciją. Smurtą patiriantys vaikai susiduria su didesne psichologinių ir elgesio problemų rizika. Depresija, nerimo sutrikimai, piktnaudžiavimas priklausomybę sukeliančiomis medžiagomis, nesaugi lytinė elgsena, socialinės kompetencijos stoka smurtą patiriantiems vaikams pasitaiko dažniau nei kitiems bendraamžiams. Be to, smurtą patiriantys socialiai apleisti vaikai priskiriami prie padidėjusios savižudybės rizikos grupės vaikų.

Leidinio tikslas – suteikti žinių, dalykinės informacijos, kaip kuo anksčiau atpažinti ir diagnozuoti smurtą prieš vaiką, suteikti reikiamą pagalbą vaikui ir šeimai, o prareikęs atlikti savo pareigą pranešant apie netinkamą elgesį su vaiku jo teises ginančioms institucijoms. Leidinys skirtas visiems asmens sveikatos priežiūros įstaigose dirbantiems specialistams.

TURINYS

I SKYRIUS

Sąvokos, apibrėžimai ir smurto prieš vaiką formos 7

II SKYRIUS

Psichologinis smurtas prieš vaikus 9

III SKYRIUS

Fizinis smurtas prieš vaikus 16

IV SKYRIUS

Seksualinis smurtas prieš vaikus 36

V SKYRIUS

Teisiniai smurto prieš vaiką aspektai 53

VI SKYRIUS

Smurto aplinkybių įtaka vaikui 62

VII SKYRIUS

Pranešimas apie smurtą prieš vaiką 65

PRIEDAI

Institucijos, teikiančios pagalbą smurtą patyrusiems vaikams, kita svarbi informacija 68

1 priedas

Pirminės psichikos sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios įstaigos 68

2 priedas

Regioninių diferencijuotų kompleksinės psichiatrinės pagalbos vaikui ir šeimai centrų kontaktiniai duomenys 80

3 priedas

Savivaldybių administracijų Vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) kontaktiniai duomenys 82

4 priedas

Psichologinių pedagoginių tarnybų kontaktiniai duomenys 90

5 priedas

Pranešimo Vaiko teisių apsaugos skyriui, policijai ir / ar prokuratūrai pavyzdžio forma 95

I SKYRIUS

SAŲOKOS, APIBRĖŽIMAI IR SMURTO PRIEŠ VAIKĄ FORMOS

Vaikas – žmogus iki 18 metų, išskyrus atvejus, kai įstatymai numato kitaip.

Vaiko atstovai pagal įstatymą – vaiko tėvai; vaiką įvaikinus, – įtėviai; nustačius globą ar rūpybą, – globėjai ar rūpintojai; įstatymų nustatytais atvejais – valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija.

Smurtas prieš vaiką – veikimu ar neveikimu vaikui daromas tiesioginis ar netiesioginis tyčinis fizinis, psichologinis, seksualinis poveikis, jeigu dėl to vaikas mirė, buvo sutrikdyta jo sveikata, normali raida, jam sukeltas skausmas ar pavojus gyvybei, sveikatai, normaliai raidai ar pažeminta vaiko garbė ir (ar) orumas. Smurtu prieš vaiką taip pat laikoma vaiko nepriežiūra. Smurtu nelaikomi veiksmai, kuriais prieš vaiką panaudojama fizinė jėga ir vaikui sukeliamas fizinis ar psichinis skausmas, kai šiais veiksmais siekiama išvengti didesnio pavojaus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei ir to negalima pasiekti kitomis priemonėmis.

Smurto prieš vaiką formos:

1. *Psichologinis smurtas* – tyčinis sistemingas vaiko teisės į identiškumą pažeidinėjimas, vaiko žeminimas, patyčios, gąsdinimas, būtinos vaiko normaliai raidai veiklos trikdyimas, asocialaus elgesio skatinimas ar kitokia nefizinio

kontakto elgsena (veiksmai ar neveikimas), dėl kurios vaikas mirė, buvo sutrikdyta jo sveikata ar normali raida arba sukeltas pavojus vaiko gyvybei, sveikatai, normaliai raidai ar pažeminta vaiko garbė ir (ar) orumas.

2. *Fizinis smurtas* – tyčinis fizinis veiksmas ar veiksmai prieš vaiką, taip pat fizinė bausmė, jeigu dėl to vaikas mirė, buvo sutrikdyta jo sveikata ar normali raida arba buvo sukeltas skausmas ar pavojus vaiko gyvybei, sveikatai ar normaliai raidai arba pažeminta vaiko garbė ir (ar) orumas.
3. *Seksualinis smurtas* – tyčinės nusikalstamos veikos, kaip jos apibrėžiamos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXI skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui“, padaromos vaikui, taip pat pelnymasis iš vaiko prostitucijos, vaiko įtraukimas į prostituciją ar įtraukimas dalyvauti pornografinio pobūdžio renginyje, pornografijos rodymas vaikui, vaiko vertimas užsiimti prostitucija, vaiko išnaudojimas pornografijai ar disponavimas pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, ar vaiko įtraukimas į seksualinę vergovę ir kitos vaiko seksualinio išnaudojimo formos.
4. *Nepriežiūra* – tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą ar už vaiko priežiūrą atsakingo asmens nuolatinis vaikui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, dėl kurio vaikas mirė, buvo sutrikdyta jo sveikata ar normali raida arba sukeltas pavojus vaiko gyvybei, sveikatai ar normaliai raidai.

II SKYRIUS

PSICHOLOGINIS SMURTAS PRIEŠ VAIKUS

Psichologinis smurtas – tai pavojingas, visada sąmoningas, tyčinis poveikis kito žmogaus psichikai, verčiantis baimintis, kad dėl tolesnių grasinančiojo veikslių ar neveikimo atsiras tam tikrų neigiamų padarinių. Visos netinkamo elgesio su vaiku formos yra lydimos ir psichologinio smurto jo atžvilgiu. Kai kuriais atvejais vaikas gali patirti vien tik psichologinį smurtą, esant netinkamam tėvų, globėjų ar kitų už vaiką atsakingų asmenų elgesiui.

Psichologinio smurto artimoje aplinkoje rūšys:

- *menkinimas* – nuolatinis neigiamas vaiko, jo poelgių, pomėgių, darbų vertinimas;
- *ignoravimas* – toks suaugusiųjų elgesys, kai vaikas nuolat jaučia, kad suaugusysis yra psichologiškai nuo jo atsiribojęs;
- *eksploatavimas* – nuolatinis vaiko naudojimas suaugusiųjų psichologinėms, tarpasmeninėms, finansinėms ar kitoms problemoms spręsti;
- *korupcija* – vaiko skatinimas įsitraukti į asocialią ar destruktivią veiklą;
- *socialinė izoliacija* – sąlygų nesudarymas reikiamiems vaiko socialiniams santykiams su socialine aplinka susiformuoti, tokių santykių nutraukimas;
- *nuolatinis gąsdinimas*;
- *nuolatinis vaiko amžiaus neatitinkančių reikalavimų kėlimas*;

- *netinkama kontrolė* (per griežtas kontroliavimas, per didelis atlaidumas, elgesio su vaiku nenuoseklumas).

Kada įtarti psichologinį smurtą?

Vienas pagrindinių požymių, leidžiančių įtarti, kad vaikas patiria psichologinį smurtą, yra vaiko elgesio ir emocinės būklės pasikeitimas. Jų pobūdis priklauso nuo aplinkybių, vaiko asmenybės ir psichologinio smurto trukmės. Neretai jie yra panašūs į požymius, pasireiškiančius vaikui patiriant kitų rūšių smurtą. Dažniausiai pastebimi šie požymiai:

- pakitęs socialinio gyvenimo modelis: sunkiai suranda draugų arba atsiriboja nuo senųjų;
- vengia tų veiklų, žaidimų, kuriuose dalyvauja kiti vaikai;
- tampa tylesnis, uždaresnis;
- sumenkusi savivertė, nepasitikėjimas savimi;
- mokymosi problemos;
- miego sutrikimai;
- suicidinis, save žalojantis elgesys;
- piktnaudžiavimas psichoaktyviosiomis medžiagomis;
- gali pasireikšti prieštaraujantis, asocialus elgesys tarp bendraamžių;
- stiprus, dažnai apimantis nerimas;
- pablogėjusi nuotaika;
- amžiaus neatitinkantis elgesys;
- enurezė, enkoprezė;
- psichologinės raidos atsilikimas;
- fizinės raidos atsilikimas (kai psichologinis smurtas yra labai intensyvus);

- širdies, pilvo, galvos skausmai ar funkciniai vidaus organų sutrikimai, nesant medicininių priežasčių.

Kad vaikas patiria psichologinį smurtą, galima spręsti iš vaiko ir tėvų bendravimo pobūdžio. Esant šalia gydytojui, dažnai tėvai stengiasi neparodyti, kad netinkamai elgiasi su savo vaiku, todėl labai svarbūs slaugytojų ir kitų darbuotojų pastebėjimai. Psichologinio smurto riziką rodo tokie tėvų elgesio su vaiku ypatumai:

- mažai domisi ar rūpinasi savo vaiku;
- nesugeba suprasti, kad vaikas patiria emocinį stresą;
- neigia vaiko patiriamas psichologines problemas namuose ar mokykloje arba dėl jų kaltina patį vaiką;
- nuolat kaltina, menkina ar kritikuoja vaiką, vartoja jį žeminančius apibūdinimus (pvz., „beviltiškas“, „niekam tikęs“ ir pan.);
- reikalauja iš vaiko per daug dėmesio ir supratimo sau, per didelį mokymosi pasiekimų ar kitoje veikloje;
- naudoja labai griežtas bausmes ir pataria kitiems (pvz., mokytojams) taip su juo elgtis;
- nesupranta vaiko poreikių ir kategoriškai riboja juos ir (ar) bendravimą su kitais.

Didesnė rizika vaikui patirti psichologinį smurtą yra šeimose, kuriose pasireiškia kitos smurto rūšys, dažni tėvų konfliktai, auga daugiau mažų arba negalią turinčių vaikų, tėvai neturi darbo, piktnaudžiauja alkoholiu, serga psichikos ligomis ar yra patys patyrę smurtą, tėvai labai jauni, stokoja tėvystės įgūdžių ir supratimo apie vaiko vystymąsi, auklėjimą.

Sužinoti, kad vaikas patiria psichologinį smurtą, galima ir iš vaiko pasakojimo. Tačiau vaikai ne visada atskleidžia, kaip su jais elgiasi tėvai ar globėjai. Kartais papildomos informacijos apie vaiko patiriamą psichologinį smurtą galima gauti iš trečiųjų asmenų – kitų šeimos narių, pedagogų, kaimynų, socialinių darbuotojų (jei šeima yra padidėjusios socialinės rizikos grupėje).

Pokalbio su vaiku ypatumai

Kalbėti su vaiku geriau atskirai nuo tėvų ir kitų pacientų ar personalo narių. Būdamas kartu su tėvais, vaikas bijo ar nedrįsta papasakoti daugelio dalykų. Pradžioje patartina kelias minutes pasikalbėti neutraliomis temomis: apie seses, brolius, gyvūnus – tai bus tinkama pradžia pokalbiui apie namus. Klausimus reikėtų formuluoti paprasta, vaikui suprantama kalba. Svarbu aktyvus klausymas, taip vaikas supranta, kad pokalbis jums yra įdomus. Kalbant su vaiku, geriau neužduoti tiesioginių klausimų (pvz., „Ar su tavim namuose negražiai elgiasi?“), rekomenduojama vaiko klausti apie santykius (pvz., „Kaip tu sutari su mama?“, „Kaip dažnai užsiimate bendra veikla?“, „Ką veikiate, ar dažnai pykstatės, jei būni negeras?“, „Kaip baudžia?“). Atsakydamas į panašius klausimus, vaikas gali atskleisti ir psichologinio smurto situacijas, vėliau galima paklausti konkretesnių, su psichologiniu smurtu susijusių klausimų. Vaiko pasakojimas fiksuojamas medicininiuose dokumentuose. Svarbu leisti vaikui suprasti, kad pasekmių, jog jis pasakoja apie patirtą smurtą, nebus, kad jis nėra kaltas.

Naudingos informacijos gali suteikti pokalbis kartu su vaiku ir tėvais – jo metu galima įvertinti vaiko ir tėvų bendravimą.

Kartais tėvai perdėtai rūpinasi vaiku: glosto, vadina mažybiniiais žodžiais, tačiau vaikas būna įsitęsęs, iš to galima įtarti, kad toks elgesys vaikui nėra įprastas.

Pokalbio su tėvais ypatumai

Tėvai dažnai neigia naudojantys psichologinį smurtą ar net nelaiko jo problema, todėl svarbu jiems suteikti pakankamai informacijos apie galimas pasekmes. Kalbėtis su tėvais patartina nedalyvaujant vaikui. Svarbu pradėti pokalbį nuo to, kas aktualiausia tėvams, – nusiskundimų dėl vaiko sveikatos ar elgesio. Norint nustatyti ar patikslinti psichologinio smurto galimybę, netikslinga pokalbį pradėti klausimais: „Ar jūs dažnai neigiamai vertinate vaiką?“, „Ar šaukiate ant vaiko?“ Geriau iš pradžių užduoti bendresnio pobūdžio klausimus: „Kaip jūs stengiatės įveikti tas problemas, apie kurias kalbėjote?“, „Koks vaiko elgesys jus labiausiai neramina?“ ir pan. Taip pateikiant klausimus, gaunama išsamesnė ir patikimesnė informacija. Vėliau galima užduoti ir konkretesnių klausimų: „Ką jūs darote, jeigu vaikas neklauso jūsų?“ ir pan. Patartina vengti uždaro tipo klausimų. Kalbant su tėvais, reikia stengtis tiesiogiai nekritikuoti jų elgesio, nes tai gali sukelti tėvų priešišumą ir jie atsisakys bendradarbiauti, o šeima bei vaikas negaus reikiamos pagalbos. Galimas toks pokalbis su tėvais: „Aš suprantu, kad jums tikrai sunku šioje situacijoje, bet jūs stengiatės įveikti problemas, padėti vaikui. Kartais tai pavyksta, kartais ne visai. Taip būna dažnai, tačiau visada galima rasti geresnių būdų problemoms spręsti. Galima apie tai pakalbėti, pasitarti su manimi ar su kitu specialistu.“

Esant galimybei naudinga pakalbėti ir su kiekvienu iš tėvų atskirai. Įveikti psichologinį smurtą dažnai gali pakakti įprasto

psichologinio konsultavimo, žinių apie vaiko raidos ypatumus suteikimo, kitokių auklėjimo strategijų aptarimo. Jeigu specialistas nesijaučia kompetentingas tai atlikti, reikalingas siuntimas pas psichikos sveikatos specialistus. Siuntimas pas psichikos sveikatos specialistą reikalingas ir nurodytais kitų prievartos rūšių atvejais. Esant didelei socialinei rizikai turėtų būti informuotas socialinis darbuotojas. Esant reikalui apie patiriamą psichologinį smurtą turėtų būti informuojami savivaldybių Vaiko teisių apsaugos skyriai. Vaikui būtina užtikrinti ilgalaikę, nuoseklią psichologinę pagalbą, esant nepakankamam efektui – nukreipti pas gydytoją vaikų ir paauglių psichiatrą.

Somatinis ištyrimas

Kadangi psichologinis smurtas gali būti sudėtinė kitų prievartos prieš vaikus formų dalimi, būtina nustatyti, ar nėra somatinių fizinio ir seksualinio smurto požymių. Tam gali būti reikalingas ištyrimas dėl psichosomatinių sutrikimų, sukeltų psichologinio smurto.

Psichologinis smurtas ne namų aplinkoje

Psichologinis smurtas gali būti patiriamas ne tik iš artimos aplinkos asmenų, bet ir iš bendraamžių ar kitų asmenų, turinčių kontaktą su vaiku. Viena dažniausių jo formų – patyčios.

Patyčios – tai tyčiniai pasikartojantys veiksmai, kuriuos, siekdamas įžeisti, įskaudinti kitą žmogų, sukelia fizinę ar psichologinę jėgos persvarą turintis asmuo.

Jei patyčios patiriamos mokykloje, pirmiausia į tai dėmesį turėtų atkreipti mokytojai ir informuoti tėvus, mokyklos psichologą, socialinį darbuotoją.

Įtarti, kad vaikas patiria bendraamžių patyčias, reikėtų, kai:

- vaikas daugiausiai laiko praleidžia vienas;
- per pertraukas stengiasi būti klasėje;
- pablogėjo mokymosi rezultatai, staiga atsirado baimė atsakinėti prieš klasę;
- miego, apetito sutrikimai;
- savivertės pokyčiai;
- nerimas, pablogėjusi nuotaika;
- suicidiniai bandymai, save žalojantis elgesys;
- vaikas vėluoja į pamokas, nenori lankyti pamokų;
- pilvo, galvos skausmai, ypač rytais prieš einant mokyklą.

Jei vaikas patiria patyčias mokykloje, informacija turėtų būti gaunama iš mokytojų (mokinio charakteristika, elgsenos pokyčiai). Tėvai turėtų būti informuojami nedelsiant apie vaiko patiriamas patyčias ir apie galimybę kreiptis į mokyklos psichologą. Mokyklos psichologas, socialinis darbuotojas turėtų tarpininkauti pokalbyje su smurtautoju, jo tėvais bei aukos šeima. Kartu reikėtų rasti problemos sprendimo būdą, kuris turėtų būti pasiektas per nustatytą terminą. Jei taip nepavyksta pasiekti norimo rezultato, turėtų būti taikomos pakankamai griežtos priemonės aukai (-oms) apsaugoti nuo psichologinio smurto ir parodyti, kad toks elgesys yra netoleruotinas. Nustačius patyčių faktą, mokytojas, mokyklos psichologas turėtų inicijuoti pokalbį su kitais vaikais, kad išsiaiškintų, ar tai vienintelis atvejis, ir taip išvengti žalos kitiems. Visa mokyklos bendruomenė turėtų būti įtraukiama į kovą su patyčiomis. Psichologinis konsultavimas turėtų būti lengvai prieinamas visiems norintiems, siekiant išvengti tolimesnių neigiamų pasekmių.

III SKYRIUS

FIZINIS SMURTAS PRIEŠ VAIKUS

Fizinis smurtas gali būti vienkartinis epizodas arba pasikartojantys veiksmai – mušimas, stumdymas, spardymas, deginimas, kandžiojimas, smaugimas, bet koks skausmo sukėlimas (žnaibymas, badymas ir pan.). Fizinė trauma gali būti nuo lengvo apdraskymo ir nubrozdinimo iki sulaužytų kaulų, smegenų sutrenkimo, vidinių organų (inkstų, kepenų, blužnies) sužalojimo. Fizinis smurtas taip pat pasireiškia „ypatingų“ bausmių taikymu – kankinimais, vaiko uždarymu tamsiose patalpose (sandėliuke, rūsyje, dėžėje), darbo ne pagal vaiko jėgas skyrimu.

Kaip atpažinti fizinį smurtą patyrusį vaiką?

Tokie akivaizdūs fiziniai požymiai kaip mėlynės, nudegimo žymės, patinimai, pabrinkimai, gumbai, nubrozdinimai, nutrynimai, žaizdos, įdrėskimai ir kiti odos sužeidimai, lūžiai, įvairios gijimo stadijos žaizdos turėtų kelti susirūpinimą ir poreikį išsiaiškinti, kas atsitiko. Svarbu suvokti, ar pateiktas vaiko paaiškinimas atitinka sužalojimų pobūdį, kitaip sakant, ar pasakojimas yra tikėtinas ir atspindi realius įvykius.

Požymiai, kuriuos pastebėjus, galima SVARSTYTI apie netinkamą žalojantį suaugusiųjų elgesį:

- bet koks sunkus ar neįprastas vaiko sužalojimas, kuriam nėra paaiškinimo arba šis paaiškinimas nepagrįstas;

- nušalimai, bendras kūno sušalimas, kuriam nėra įtikinamo paaiškinimo;
- sužalojimai burnoje, kuriems nėra paaiškinimo arba šis paaiškinimas nepagrįstas.

Požymiai, kuriuos pastebėjus, galima ĮTARTI apie netinkamą žalojantį suaugusiųjų elgesį:

- konkretaus daikto žymės ant kūno, pvz.: rankos, virvės, lazdos ar kokio nors kito įrankio formos mėlynės, dantų žymės;
- mėlynės arba kraujosruvos, atsiradusios ne dėl medicininės būklės (pvz., kraujo krešėjimo liga), kurioms nėra įtikinamo paaiškinimo;
- mėlynių ar kraujosruvų esama daug ir (arba) vienoje kūno vietoje, mėlynės įvairios gijimo stadijos;
- mėlynės ant nekaulėtų kūno ar veido vietų, taip pat aplink akis, ausis, sėdmenis;
- suaugusiojo įkandimo žymės;
- įpjovimai, įdrėskimai ar randai, kuriems nėra įtikinamo paaiškinimo arba dažniausiai drabužiais uždengtose vietose;
- nudegimai ar nuplikymai, kai jiems nėra paaiškinimo arba jis neįtikinamas;
- nudegimai ar nuplikymai – simetriški, ant minkštųjų audinių sričių, kurias menkai tikėtina užkliudyti karštu daiktu (pvz., ant plaštakų viršaus, kojų padų, sėdmenų, nugaros);
- nudeginimai, primenantys kokį nors konkretų daiktą (pvz., lygintuvo ar cigaretės);

- žymės leidžia įtarti prievartinį panardinimą į karštą skystį (pvz., nuplikymai ant sėdmenų ar galūnių, jų forma simetriška su aiškiai matomomis ribomis, gali atrodyti panašiai kaip pirštinė ar kojine);
- vienas ar daugiau kaulų lūžių, kai tai nesusiję su vaiko medicinine būkle (pvz., nustatytu trapių kaulų sindromu ar osteopenija) arba nėra paaiškinimo, arba jis yra nepagrįstas; taip pat ir praeityje patirti nepaaiškinami kaulų lūžiai; slaptųjų lūžių požymiai rentgeno nuotraukose (pvz., šonkaulių skilimai kūdikystėje);
- kaukolės ertmės sužalojimai, kai nėra duomenų apie sunkią netyčinę traumą arba medicininę būklę ir nėra paaiškinimo arba jis yra nepagrįstas; vaikui mažiau nei 3 metai; yra ir kitų sužalojimų, tinklainės kraujosruvų, šonkaulių ar ilgųjų kaulų skilimų; yra daugybinių subduralinių kraujosruvų su subarachnoidinėmis kraujosruvomis arba be jų, su hipoksiniiais išeminiais smegenų pažeidimais arba be jų;
- tinklainės kraujosruvos arba akių sužalojimai, jei nėra duomenų apie patvirtintą sunkią netyčinę traumą arba medicininio paaiškinimo, įgimtų priežasčių;
- stuburo sužalojimo požymiai (pažeisti slanksteliai arba stuburo kanalo vidus, pvz., kaklo sužalojimai, galvos sužalojimai arba krūtininės ir juosmeninės dalies sužalojimai su židinine simptomatika arba nepaaiškinama kupra), jei nėra patvirtinimo, kad vaikas patyrė sunkią netyčinę traumą;

- pilvo ir krūtinės ertmės sužalojimai, jei nėra patvirtinimo, kad vaikas patyrė sunkią netyčinę traumą, jei nėra paaiškinimo arba jis yra nepagrįstas, arba jei pagalbos kreipiamasi pavėluotai. Gali nebūti mėlynių ar kitų sužalojimų išorėje.

Skeleto lūžiai

Kaulų lūžiai yra vienas dažniausių fizinio smurto prieš vaikus požymių. Manoma, kad daugiau nei 50 proc. kūdikių iki vienerių metų amžiaus kaulai lūžta dėl patirto smurto. Todėl jeigu kūdikiui yra nustatomas kaulų lūžis, reikia įvertinti ir fizinio smurto galimybę, atlikti nuodugnų vaiko ištyrimą, ar nėra kitų sužeidimų. Taip pat būtina indikuoti visų ilgųjų kaulų rentgenologinį, neurologinį ir akių dugno ištyrimą.

Dažnai tėvai į gydytojus kreipiasi dėl kitų problemų, ir tik atlikus nuodugnų tyrimą diagnozuojami kaulų lūžiai. Lūžiai gali būti tiek galūnių, tiek kaukolės kaulų. Pagal kaulų gijimo stadiją galima nustatyti, kada apytiksliai galėjo būti patirta trauma. Skirtingos lūžių gijimo stadijos – vienas iš įtariamo smurto požymių. Esant daugybiniams kaukolės kaulų lūžiams, spiraliniams galūnių kaulų lūžiams nevaikštantiems vaikams, daugybiniams abipusiems nugarinių šonkaulių galų lūžiams su stuburo slankstelių ar menčių pakenkimu, labai tikėtina, kad jie atsirado dėl patirto fizinio smurto.

Nudegimai

Nudegimus sukelia karštis, veikiantis vaiko odą. Nudeginti galima karštais skysčiais, daiktais, liepsna, chemikalais, elektros

srove. Fizinį smurtą reikėtų įtarti, jei ant kūno matomi cigarete, automobilio žiebtuvėliu padaryti nudegimai, nudegimai nuo kokių nors daiktų (kokie tai daiktai, galima nustatyti pagal nudegimo kontūrus), jei nudegimai yra daugybiniai, jų yra ant sėdmenų ir lytinių organų.

Poodinės kraujosruvos

Mėlynė susidaro, kai mechanine jėga veikiamos kraujagyslės sutrūkinėja ir kraujas susikaupia aplinkiniuose audiniuose. Jeigu mėlynė atsirado dėl smūgio koku nors daiktu, ji gali turėti to daikto formą, yra didelė tikimybė, kad toks sužeidimas atsirado dėl fizinio smurto. Odos sužeidimas gali padėti nustatyti sužalojimo instrumento tipą. Mėlynės yra akivaizdžiausiai matomas ženklas, kad prieš vaiką naudojamas fizinis smurtas. Gydamos mėlynės praeina keletą spalvos keitimosi stadijų: raudona, mėlyna, žalsva ir vėliausiai gelsvai ruda. Pagal mėlynės spalvą galima apytiksliai nustatyti traumos laiką.

Mėlynės spalva	Mėlynės amžius
Raudona	0–2 dienos
Mėlyna	2–5 dienos
Žalia	5–7 dienos
Geltona	7–10 dienų
Ruda	10–14 dienų
Nelieka žymės	2–4 savaitės

Įvairių gijimo stadijų mėlynės ant vaiko kūno, taip pat mėlynės ant rankų viršutinės dalies (atsirandančios ginantis nuo smurtautojo), liemens, šlaunų priekinėje pusėje, veido šonuose, ant ausų ir kaklo, genitalijų, pilvo ir sėdmenų, taip pat mėlynės, atspindinčios jas sukėlusius daiktus – diržo kilpą, plaštakos atspaudą, ar žmogaus dantų paliktos žymės rodo didelę fizinio smurto tikimybę.

Centrinės nervų sistemos (CNS) ir kitos galvos traumos

Sunkios kūdikių galvos traumos retai būna sukeltos nelaimingo atsitikimo (išskyrus tuos atvejus, kai yra labai aiški kita priežastis, pvz., automobilio avarija). Kaip rodo tyrimai, 95 proc. intrakranijinių sužeidimų ir per 60 proc. visų galvos traumų priežastis kūdikystėje yra fizinis smurtas. 80 proc. vaikų iki 2 metų amžiaus visų mirčių dėl galvos traumų įvyksta ne dėl nelaimingų atsitikimų. Todėl esant bet kokiai galvos traumai tiriant vaiką iki 2–3 metų amžiaus, reikia pagalvoti ir apie fizinio smurto galimybę.

Viena sunkiausių fizinio smurto sukeltų pasekmių – kraujavimas kaukolės ertmėje, smegenų sukrėtimas, sumušimas.

Įtarimą dėl fizinio smurto ypač kelia tinklainės kraujosruvos, nes jos dažnai atsiranda dėl stipraus vaiko kratymo ir yra vienas svarbiausių „kratomo vaiko“ (angl. *shaken baby syndrom*) sindromo požymių.

Kratomo vaiko sindromas (KVS)

Ši trauma gali pasitaikyti kūdikiams iki vienerių metų amžiaus. Didžiausia rizikos grupė šiai traumai atsirasti yra 2–4 mėnesių kūdikiai. Tačiau ji neretai pasitaiko ir 5–6 mėnesių kūdikiams. Paprastai vaikams, vyresniems nei 2 metų amžiaus, tokių traumų nebepasitaiko. Tačiau jeigu būta ypač smarkios jėgos, taip traumuoti gali būti ir 5–6 metų vaikai. Neretai prižiūrintys vaikus asmenys mano, kad pakračius vaiką jis nustos verksti. Dažniausiai tai būna pervargę tėvai, kurie nesugeba tinkamai prižiūrėti kūdikio ir taip išlieja savo emocijas. Sužeidimai, būdingi KVS, neatsiranda dėl kritimo, traukulių ar kitų priežasčių. Mirtingumas dėl šio sindromo yra vidutiniškai 20–25 proc. Vėliau gali pasireikšti sunkios KVS pasekmės: aklumas dėl smegenų žievės pakenkimo, spastiškumas, traukuliai, skilvelių išsiplėtimas, encefalomaliacija. KVS galima įtarti, jeigu minėti požymiai pasireiškia kartu su kitais vaikų fizinio smurto požymiais: poodinėmis kraujosruvomis, kaulų lūžiais, kitomis traumomis, smurtaujantiems tėvams būdingu elgesiu. Įtarus KVS, reikalingos neatidėliotinos gydytojų vaikų neurologo, neurochirurgo, oftalmologo konsultacijos. Kompiuterinė tomografija – pagrindinis tyrimo metodas, diagnozuojant hemoragijas.

Miunhauzeno-Deleguotojo sindromas

Miunhauzeno-Deleguotojo sindromu (MDS) sergantys asmenys, paprastai motina, sąmoningai sukelia vaikui ligą (dažniausios jų aukos ikimokyklinio amžiaus vaikai, santykis tarp berniukų ir mergaičių tolygus): duoda išgerti cheminio elemento arba tiesiog įteigia vaikui nesamus ligos simptomus, perdeda, išgalvoja, pasakoja fiktyvias istorijas. Ikimokyklinio

amžiaus vaiką lengva įtikinti, kad jam skauda galvą, trūksta oro, pykina, kad jis serga ir privalo gulėti lovoje. Tai viena iš vaikų išnaudojimo formų.

Vaikas, kurį prižiūri asmuo su įtariama MDS diagnoze, turi daug medicininių problemų, liga nereaguoja į gydymą, ilgesnį laiką be mamos priežiūros palikto vaiko savijauta pagerėja, bet mamai sugrįžus savijauta staigiai pablogėja.

Požymiai, kai galima įtarti MDS:

- vaiko savijauta pablogėja, jis nustoja kvėpuoti ar susiformuoja kiti neigiami ligos pokyčiai, kai mama yra viena su vaiku, nei medicinos personalas, nei artimieji nėra pablogėjusios savijautos liudininkai;
- visi esami ir nesami ligos simptomai atsiranda, kai mama yra viena su vaiku, jie išnyksta, kai vaikas ilgesnį laiką būna atskirtas nuo mamos;
- mama (globėja) yra labai dėmesinga, nenori palikti vaiko vieno ir pati reikalauja nuolatinio dėmesio, t. y. kviečia slaugytojus, gydytojus į palatą be pagrįstos priežasties;
- pagrindiniai simptomai, kurie atsiranda dėl MDS sergančių tėvų (globėjų), yra alergijos, įvairūs nepaaiškinti odos pažeidimai, astma, vėmimas, viduriavimas, traukuliai, infekcijos ir kvėpavimo sutrikimai;
- fizinių, laboratorinių ir kitų diagnostinių tyrimų išvados yra labai neįprastos, neatitinka vaiko ligos istorijos, jų neįmanoma paaiškinti kliniškai;
- mama (globėja), besirūpinanti vaiku, daug žino apie mediciną, žavisi medicinine informacija, vardydama simptomus išlaiko medicinos vadovėliuose pateiktą

- eiliškumą ir net atrodo, kad mėgaujasi ligoninės aplinka;
- išvardijusi vaiko ligos simptomus, mama dažnai užtikrina medikus, kad tokius simptomus turėjo ir vaiko senelis, močiutė ar kitas genetiškai artimas šeimos asmuo, mirę prieš daug metų;
  - šeimos istorija – panašių ir nepaaiškinamų ligos simptomų, būdami panašaus amžiaus, turėjo vaiko broliai ir seserys, bet „išaugo“ ligą, ar net dėl tos „ligos“ yra mirę;
  - mamos (globėjos) veido išraiška neįprastai rami, net gydytojui cituojant galimų rimtų ligų diagnozę, net paminėjus galimą leukemiją ar kitą onkologinę ligą, akivaizdžiai išaiškinus ligos pasekmes mamai (globėjai) jos veido išraiška išlieka rami;
  - mama (globėja) nuolat skatina ir reikalauja iš gydytojų sudėtingesnio įsikišimo, daugiau procedūrų ir tyrimų, kurie neretai yra labai skausmingi vaikui, o gydytojui nesutikus, paprieštaravus, kad šito nereikia, nes vaikui tai bus per didelė intervencija, akivaizdžiai pyksta ir reikalauja antros nuomonės ar perkelti į skyrius, kuriuose gydomi sunkesni ligoniai;
  - mama dažnai keičia gydytojus, ligonines ir kitas medicininės įstaigas. Medicinos kortelės, atsidūrusios mamos rankose, pradingsta.

Norint nustatyti fizinį smurtą, būtina remtis esamais įrodymais (fizinio smurto žymėmis, traumos sunkumo neatitinkančiomis aplinkybėmis), nes dažniausiai net ir labai skriaudžiami vaikai išlieka lojalūs savo tėvams ir neprisipažįsta, kad namuose prieš juos smurtaujama. Be to, dažnai jie būna prigrasinti ir prigąsdinti, todėl bijo kam nors prasitarti apie smurtą, vykstantį

namuose, bei pritaria smurtautojo versijai, kaip atsirado sužeidimai. Vaikai taip pat kartais mano, kad jie nusipelno tokio artimųjų elgesio, nes buvo blogi, neklausė ir t. t., jie jaučiasi kalti ir dėl to gina smurtautoją.

Patirdamas fizinį smurtą, vaikas visada patiria ir psichologinį smurtą. Todėl, be objektyvių fizinio smurto simptomų, pasireiškia ir psichologinių požymių, pasikeičia vaiko elgesys, emocijų išraiška. Fizinio smurto poveikis psichologinei vaiko raidai gali turėti kur kas sunkesnių pasekmių negu pats fizinis sužeidimas.

Psichologiniai, elgesio, emocijų požymiai, leidžiantys įtarti, kad vaikas patiria smurtą

Tuoj pat po smurto pradžios galintys ūmiai atsirasti požymiai:

- staiga atsiradęs didelis baimingumas, nerimastingumas, su tuo susijęs bendrauti vengiantis elgesys;
- miego sutrikimai (nemiga, košmariški sapnai);
- potrauminio streso sutrikimo simptomai (pojūtis, kad kartojasi psichotraumuojanti situacija, nevalingi prisiminimai apie psichotraumuojančią situaciją, prisiminimus išprovokuoja tai primenančios detalės);
- atsisakymas kasdieninės veiklos, kurią vaikas mėgo.

Požymiai, atsirandantys dėl ilgalaikio smurto:

- nepasitikėjimas savo jėgomis;
- mokymosi rezultatų suprastėjimas, dėmesio koncentravimo sutrikimai mokykloje (jeigu jų anksčiau nebuvo);
- agresyvus elgesys;

- ypač paklusnus elgesys;
- labai didelis nepasitikėjimas suaugusiais;
- nepasitikėjimas bendraamžiais, vengimas dalyvauti bendroje veikloje su jais;
- perdėta artumo ir fizinio kontakto baimė;
- pasitraukimas iš socialinės veiklos;
- konkretaus asmens baimė ar baimė likti vienam su tam tikru asmeniu;
- depresijos simptomai, suicidiniai mėginimai;
- apetito sutrikimai;
- padidėjęs baimingumas;
- elgesio regresas;
- piktnaudžiavimas psichoaktyviosiomis medžiagomis;
- pablogėję pažymiai mokykloje, negali susikaupti, atrodo lyg užsisvajoję (nėra dėmesio ir aktyvumo sutrikimo);
- įvairūs somatinio pobūdžio nusiskundimai: galvos, pilvo, galūnių skausmai, nuolatinis pykinimas, bendras silpnumas, nesant medicininių priežasčių.

Minėti psichologiniai požymiai nėra specifiski smurtui, vien iš jų negalima diagnozuoti smurto. Įtarti smurtą galima, kai šie simptomai pasireiškia kartu su fiziniais požymiais ar yra labai intensyvūs ir negalima rasti kito paaiškinimo, kodėl jie atsirado. Pastebėta, kad dažnai tėvų, iš kurių vaikas patiria smurtą, elgesys skiriasi nuo nesmurtaujančių tėvų elgesio.

Fizinio smurto naudojimą prieš vaiką leidžia įtarti toks tėvų elgesys:

- tėvų priešiškus, nebendradarbiavimas su medikais;
- sužeidimų sunkumas neatitinka pasakojimo, kaip jie atsirado;
- pasakojimo detalės nuolat kinta;
- delsimas kreiptis į medikus pagalbos;
- neadekvati reakcija į vaiko sužalojimus, jie vertinami kaip lengvesni, nei iš tiesų yra;
- nepaaiškinama, kaip sužeidimai atsirado („stebuklingos traumos“);
- tėvai pasakoja, kad vaikas susižeidė pats ar jį sužeidė jaunesnis brolis ar sesuo, nors to neatitinka vaiko amžiaus galimybės, pvz., vaikas nevaikšto;
- dažnas gydančiojo gydytojo ir ligoninių keitimas;
- tėvų pasakojimas apie tariamą traumą yra trumpas, viskas nupasakojama keliais žodžiais, neminimos smulkmenos, detalės, pasakojimas neapibrėžiamas vietas ir laiko atžvilgiu.

Anamnezės rinkimo ir fiksavimo ypatumai

Anamnezę apie smurtą geriausia rinkti nesant šalia kito personalo, pacientų, pvz., kai palatoje ar kabinete yra tik gydytojas ir vaikas. Su vaiku ir jo tėvais kalbamasi atskirai. Jeigu vaikas yra nerimastingas, nenori pasilikti vienas su gydytoju, tada su vaiku kalbamasi dalyvaujant vienam iš tėvų ar kitam vaikui artimam asmeniui. Kartais naudinga pasikalbėti su abiem tėvais atskirai. Anamnezė medicininėje dokumentacijoje

fiksuojama ypač nuosekliai ir išsamiai. Tai gali padėti išvengti daugelio pasikartojančių apklausų, kurios psichologiškai traumuoja vaiką. Be to, kruopštus anamnezės duomenų fiksavimas gali būti reikalingas, norint teisiškai įrodyti smurto faktą. Anamnezė renkama turint omenyje, kad vaikas gali būti psichologiškai traumuojamas pokalbio apie smurtą metu. Dėl to labai svarbu, kad vaikas pokalbio su medicinos darbuotoju metu jaustųsi saugus, būtina kiek įmanoma vaiką nuraminti. Laikomasi bendrų pediatriinės anamnezės rinkimo principų. Nuosekli ir išsami anamnezė, pokalbis su tėvais gali padėti nustatyti, ar sužalojimas atsirado dėl nelaimingo atsitikimo, ar dėl patirto smurto.

Pokalbio su tėvais, globėjais nereikia pradėti nuo klausimų apie smurtą ar su juo susijusių klausimų. Reikia vengti klausimų, kuriuose yra kaltinimų smurtu. Smurto faktas ir kiti su tuo susiję įvykiai turi būti aprašomi tiesiogiai cituojant vaiko žodžius. Įtarus smurtą, reikia įvertinti, ar tikslinga rinkti smulkias anamnezės žinias.

Tą daryti tikslinga, kai:

- vaikas pats nori papasakoti apie fizinį smurtą, pradeda pasakoti ar užsimena apie smurtą. Tai reiškia, kad vaikas pasitiki gydytoju, yra pasirengęs papasakoti jam skausmingus dalykus. Vaiko neišklausius, jis gali prarasti pasitikėjimą visais suaugusiais žmonėmis, daugiau niekam nepasakoti apie patirtą smurtą;
- anamnezės duomenys reikalingi norint tiksliai nustatyti traumos pobūdį ir skubiai skirti gydymą, be kurio kyla grėsmė paciento sveikatai ar gyvybei;

- reikia nuspręsti, ar būtina imtis skubių veiksmų, norint apsaugoti vaiką nuo tolimesnio fizinio smurto.

Netikslinga vaiko klausti apie smurtą, kai:

- vaikas labai nerimastingas;
- specialistas neturi patirties ir pasirengimo bendrauti su smurtą patyrusiais vaikais ir nereikia papildomų duomenų, norint patikslinti diagnozę ir skirti gydymą;
- vaikas neseniai pasakojo kitam specialistui apie patirtą smurtą.

Renkant anamnezę iš vaikų, svarbu prisiminti, kad vaikai irgi gali stengtis nusišlepti smurto faktą, norėdami apsaugoti tėvus ar bijodami tėvų grasinimų ir fizinių bausmių. Vaikas geriau jaučiasi pokalbio metu, kai:

- pokalbio pradžioje specialistas prisistato, vaikui suprantamais žodžiais paaiškina, kodėl tas pokalbis vyksta;
- po prisistatymo kalbama apie neutralius dalykus – mėgstamus žaidimus, mokyklą ir pan.;
- pokalbio metu vaikas ir specialistas sėdi, abiejų akys yra panašiam lygyje;
- neužduodama klausimų, kuriuose yra išankstinis neigiamas tėvų ar globėjų kaltinimas („Tavo tėvas su tavimi labai blogai elgiasi“, „Papasakok, kaip jis tave skaudino...“).

Daugiau ir patikimesnės informacijos surenkama pokalbio su vaiku metu, kai:

- kalbant atsižvelgiama į vaiko kognityvinius gebėjimus, vartojamos vaikui suprantamos, vaikiškos sąvokos;

- renkant anamnezės duomenis stengiamasi naudoti daugiau atvirų klausimų („Kas buvo toliau?“, „Kada tai atsitiko?“, „Papasakok apie...“);
- renkant anamnezę, vengiama užduoti klausimų, kuriuose jau yra atsakymas ar užuominų į atsakymus („Turbūt tavo tėtė labai mušė, ar ne?“ „Ar tavo dėdė mušdavo tave laidu?“).

Anamnezėje, kiek įmanoma, turi būti aprašyta:

- kada prasidėjo smurtas;
- smurto faktų tiksli data (datos), seka (jeigu vaikas patiria smurtą, labai tikėtina, kad yra tą patyręs ir anksčiau). Vaikai, ypač jaunesnio amžiaus, gali sunkiai prisiminti tikslias įvykių datas, todėl, kad tiksliau sužinotume, galima bandyti įvykius sieti su svarbiomis datomis – gimtadieniais, mokslo metų pradžia, šv. Kalėdomis, šv. Velykomis;
- asmenys, iš kurių vaikas patyrė smurtą;
- asmenys, kurie žino apie smurto faktus;
- šeimos situacija, artimiausia vaiko socialinė aplinka;
- ar pasakojo kam nors anksčiau apie smurtą, jeigu nepasakojo, tai kodėl;
- kokia buvo reakcija tų asmenų, kuriems papasakojo apie smurtą;
- kokios, vaiko manymu, tokio suaugusiųjų elgesio priežastys;
- kokia buvo vaiko savijauta, kai jis patyrė smurtą.

Taip pat būtina kruopščiai surinkti žinias apie anksčiau vaiko persirgtas ligas, patirtas traumas, lėtines ligas. Tai gali padėti tiksliau nustatyti vaiko patirtų sužalojimų kilmę.

Psichikos ir elgesio ištyrimas. Šeimos narių elgesys

Patyrę smurtą vaikai dažnai turi elgesio, emocinių ar psichosocialinės raidos sutrikimų. Tie sutrikimai taip pat yra patirto smurto indikatorius. Reikia stebėti ir įvertinti, ar nėra anksčiau nurodytų psichologinių ir psichiatrinių smurto indikatorių. Tai dažniausiai galima padaryti stebint:

- kaip vaikas bendrauja su gydytoju ir kitu medicinos personalu;
- kaip vaikas bendrauja su tėvais ar globėjais;
- kaip vaikas bendrauja su kitais pacientais;
- kokia vaiko nuotaika;
- koks vaiko apetitas;
- kaip vaikas miega naktį;
- ar nori vaikas grįžti į namus;
- ar vaiko raida atitinka jo amžių;
- ką vaikas veikia laisvalaikiu;
- kaip tėvai elgiasi su vaiku ligoninėje;
- kaip tėvai elgiasi ir bendrauja su ligoninės personalu.

Vaiko psichiką ir elgesį bei tėvų elgesį reikia išsamiai aprašyti, nes tai taip pat gali būti smurto indikatorius ir pasitarnauti kaip tolimesnis įrodymas. Esant pablogėjusiai nuotaikai, būtina įvertinti suicidinę riziką. Paprastai pirminį psichiatrinių ištyrimą atlieka gydantis gydytojas.

Gydytojo vaikų ir paauglių psichiatro konsultacija reikalinga šiais atvejais:

- vidutinio sunkumo ar sunki depresija;
- suicidinis ar autoagresyvus elgesys;
- stipriai išreikštas agresyvus elgesys;
- labai didelis nerimas ir baimingumas, trukdantys atlikti reikiamą tyrimą;
- keistas elgesys.

Gydytojo psichiatro konsultacija tėvams reikalinga šiais atvejais:

- įtariama, kad tėvai ar vienas iš tėvų turi psichozės požymių;
- jų elgesys pavojingas vaikui;
- yra vidutinės ar sunkios depresijos simptomų.

Slaugytojo ir kito personalo duomenys

Įtariant fizinį smurtą, labai svarbu įvertinti slaugos ir kito personalo pastebėjimus. Šis personalas gali suteikti informacijos, kaip bendrauja vaikas ir tėvai, kai jų nemato gydytojas. Šie duomenys turi būti įrašyti į medicininius dokumentus, cituojant darbuotojo žodžius ir nurodant jo pavardę ir pareigas.

Somatinis medicininis ištyrimas

Atsiradus įtarimų dėl fizinio smurto, reikalinga pakartotina kruopšti medicininė apžiūra fizinio smurto požymiams nustatyti. Jeigu yra gyvybei gresianti situacija, tai atliekama stabilizavus vaiko sveikatos būklę. Jeigu vaiko patirti sužalojimai

nekelia pavojaus jo gyvybei, tuomet pakenkta sritis apžiūrima vėliausiai, nes jos apžiūra gali vaikui būti labai nemaloni. Reikia stengtis, kad apžiūroje dalyvautų kuo mažiau specialistų. Apžiūros metu, be įprastinės pediatrinės apžiūros, nustatoma:

- bendra išvaizda, higieninė būklė, mityba, drabužių tvarkingumas ir švara;
- ar yra požymių, rodančių, kad vaikas patyrė smurtą.

Neurologinis ištyrimas

Atliekamas išsamus neurologinis tyrimas, siekiant ekskluduoti galvos smegenų traumą, ypač jeigu yra kitų sužeidimų, pvz., kraujosruvų ar nubrozdinimų veide ar plaukuotoje galvos dalyje. Esant matomų sužeidimų galvos srityje, būtina gydytojo vaikų neurologo konsultacija.

Laboratoriniai ir kiti tyrimai

Jeigu matomos sužalojimų žymės: kraujosruvos, nubrozdinimai ir pan. ir yra įtarimų, kad tai gali būti fizinio smurto pasekmės, atliekamas rentgenologinis ilgųjų kaulų ištyrimas, ypač tai indikuotina vaikams iki 2 metų amžiaus. Tyrimas atliekamas ne tiek esamai patologijai nustatyti, kiek seniems kaulų pažeidimams diagnozuoti. Dažniausiai diagnozuojami dėl fizinio smurto atsiradę pažeidimai netoli epifizės ar metafizės. Spiraliniai ir transversiniai lūžiai, išreikšta periosto reakcija taip pat būdingi fiziniam smurtui. Senų lūžių požymiai ir nauji lūžiai taip pat gali būti fizinio smurto požymis. Įtariant fizinį smurtą atliekamas minimalus skeleto tyrimas: priekinė kiekvienos galūnės ir dubens bei priekinės ir šoninės krūtinės ir kaukolės rentgenogramos. Jeigu matyti minėti

pakitimai, juos būtina įvertinti mažiausiai dviejose projekcijose. Esant daugybinių įvairaus senumo kaulų lūžių, būtina ekskliuduoti *osteogenesis imperfecta*. Esant sužeidimų galvos srityje ir įtariant, kad tai yra fizinio smurto pasekmė, atliekama galvos rentgenograma, siekiant nustatyti, ar nėra kaukolės kaulų pažeidimų (nors ir nėra kitų indikacijų). Įtariant kratomo vaiko sindromą, atliekama galvos smegenų kompiuterinė tomografija ir (ar) magnetinis rezonansas. Jeigu vaikas patyrė pilvo ar krūtinės minkštųjų audinių sužeidimų, atsižvelgiant į klinikinius duomenis, gali reikėti atlikti echoskopinį tyrimą vidaus organų sužeidimams ekskliuduoti.

Gydytojo oftalmologo konsultacija

Atliekamas akių dugno tyrimas, esant matomų sužeidimų galvos srityje, įtariant kratomo vaiko sindromą.

Kraujo tyrimas

Atliekamas krešėjimo funkcijų sutrikimams diagnozuoti, kad būtų galima diferencijuoti daugybinių hematomų atsiradimo priežastis.

Diferencinė diagnostika

Neteisinga fizinio smurto prieš vaiką diagnozė gali smarkiai pakenkti šeimai, o nenustatytas fizinio smurto atvejis gali būti žalingas vaikui, todėl tiksli atvejo analizė yra būtina ir sunki užduotis. Yra daugybė klinikinių būklių, kurios gali imituoti vaiko patirtą smurtą ir kurias būtina kiekvienu įtariamumu atveju atmesti ar patvirtinti.

Fizinio smurto diferencinė diagnostika

Hematologinės ligos

Hemofilija

Idiopatinė trombocitinė purpura

Willebrando liga

Henoch-Schönlein purpura

Dermatologinės ligos ir būklės

Fotodermatitas

„Mongolų dėmė“

Kraujagysliniai dariniai

Poodinė (subkutaninė) riebalinė nekrozė

Infekcijos

Pūslinė impetiga (pūslelinė)

Stafilokokinis „nuplikytos“ odos sindromas

Petechijos, sukeltos sisteminės bakterinės ar virusinės infekcijos

---

Igimti metaboliniai sutrikimai

Osteogenesis imperfecta

Ehlers-Danlos sindromas

Rachitas

Nejautrumo skausmui sutrikimai

Atsitiktinės traumos

Pradedančio vaikščioti kūdikio kaulų lūžiai

Stresiniai lūžiai

IV SKYRIUS

SEKSUALINIS SMURTAS PRIEŠ VAIKUS

Apibrėžiant seksualinį smurtą prieš vaikus, nėra taikytinas sutikimo kriterijus, nes bet kuriuo atveju seksualiniam kontaktui vaikas negali duoti informuoto sutikimo. Seksualinio smurto formos gali būti:

- seksualiniai santykiai su prasiskverbimu (analiniai, vaginaliniai, oraliniai);
- daiktų kišimas į lytinius organus;
- vaiko glostymas, lietimasis, bučiavimas, masturbavimas, siekiant seksualiai pasitenkinti;
- vertimas vaiką glostyti suaugusįjį, jo lytinius organus ar masturbuoti suaugusįjį;
- lytinių organų demonstravimas vaikui;
- vertimams bučiuoti, čiulpti, kandžioti suaugusiojo lytinius organus ar išangę;
- vertimas ar siūlymas vaikui nusirenginėti, masturbotis suaugusiojo akivaizdoje;
- vaiko įtraukimas į pornografinę veiklą ar prostituciją;
- seksualinio pobūdžio kalbos su vaiku, nepadorių gestų demonstravimas, siekiant seksualinių tikslų.

Seksualinis smurtas nėra retas reiškinys. Jį gali patirti ir berniukai, ir mergaitės: iki 25 proc. mergaičių ir iki 10 proc.

berniukų iki 18 metų amžiaus. Kai kurie tyrimai nurodo žymiai didesnius skaičius.

Seksualinį smurtą vaikai gali patirti ir iš šeimos narių, artimųjų, kitų jiems žinomų asmenų ir iš nepažįstamų žmonių. Dauguma tyrimų rodo, kad dažniau vaikas seksualinį smurtą patiria iš artimų žmonių.

Seksualinis smurtas nustatomas bet kokio amžiaus vaikui, bet dažniausiai – 8–12 metų amžiaus. Berniukai seksualiai prievartaujami kiek jaunesniame amžiuje.

Vaikai dažniausiai nekalba apie seksualinį smurtą, nes:

- mano, kad niekas tuo nepatikės;
- patys jaučiasi kalti dėl buvusios prievartos, bijo būti nubausti;
- bijo prievartautojo grasinimų;
- jiems gėda apie tai kalbėti;
- gina prievartautoją, bijo, kad jį suims, ypač jeigu prievartautojas yra artimas vaikui žmogus;
- bijo tapti pajuokos objektu;
- neturi kam pasipasakoti;
- kartais vaikai nežino žodžių, kuriais galėtų įvardyti, kas su jais vyksta.

Tačiau vaikai gali ir spontaniškai papasakoti, kad patyrė seksualinį smurtą, ypač medikams, dirbantiems su vaikais. Tada kalbant su vaiku reikia laikytis toliau aprašytų pokalbio principų.

Seksualinio smurto fiziniai simptomai

Daugeliu seksualinio smurto atvejų neliaka jokių žymių ant vaiko kūno ir jų likti negali, pvz., jeigu yra glamonėjami, glostomi vaiko lytiniai organai, krūtinė, vaikas verčiamas glamonėti suaugusįjį ir pan. Dažnai neliaka jokių fizinių požymių arba jie greitai išnyksta net tuo atveju, jeigu yra seksualinio smurto formos su prasiskverbimu – analiniai, vaginaliniai ar oraliniai lytiniai santykiai.

Labai tikėtina, kad vaikas patyrė seksualinį smurtą:

- poodinės kraujosruvos, nubrozdinimai išorinių lytinių organų, krūtų, sėdmenų, vidinių šlaunų paviršių srityje, apie išangę. Pažeidimai gali būti labai nežymūs, bet jų negalima paaiškinti atsitiktine trauma;
- lytiniu keliu plintančios infekcijos;
- sperma ant vaiko kūno;
- nėštumas;
- ryškiai seksualizuotas jaunesnio nei 10 metų amžiaus vaiko elgesys;
- vaiko pasakojimas apie patirtą seksualinį smurtą;
- seksualinio smurto psichologiniai ir elgesio požymiai.

Tikėtina, kad vaikas patyrė seksualinį smurtą:

- nepaaiškinamas kraujavimas iš išorinių lytinių organų, makšties;

- patinimai, skausmas, niežėjimas analinėje ar išorinių lytinių organų srityje;
- skausmingas šlapinimasis;
- svetimkūniai makštyje ar išangėje;
- išskyros iš lytinių organų, dėmės ar kraujas ant apatinių rūbų, suplėšyti apatiniai;
- sunku sėdėti ar vaikščioti;
- vienos kurios nors lyties žmonių baimė;
- minėti somatiniai simptomai pasireiškia su keliais ar daugiau elgesio ir emociniais vaikų seksualinio smurto požymiais.

Mažai tikėtina, kad vaikas patyrė seksualinį smurtą:

- kartais pasitaikantys urologiniai simptomai;
- kartais pasitaikantys pilvo, galvos skausmai, nesant aiškių medicininių priežasčių;
- ryškios elgesio ir emocijų problemos;
- antrinė enurezė ir enkoprezė kartu su keliomis ar daugiau psichologinių problemų.

Kada reikia susirūpinti vaikų seksualiniu elgesiu

Pateiktose lentelėse (Nr. 1 ir 2) surašyti skirtingo amžiaus vaikų normalaus ir susirūpinimą keliančio elgesio, susijusio su seksu ir seksualumu, požymiai.

1 lentelė (sudarė T. C. Johnson, 1996). **Su seksualumu (lytiškumu) susijęs ikimokyklinio amžiaus vaikų elgesys**

Atitinkantis amžių (natūralus raidos tarpšniui) vaiko elgesys	Susirūpinimą keliantis vaiko elgesys	Vaiko elgesys, dėl kurio būtina kuo greičiau kreiptis pagalbos į specialistus
<p>Liečia (krapšto) savo genitalijas, kai yra keičiamos sauskelnės, prieš eidamas miegoti, kai yra įsitempęs, susijaudinęs ar išsigandęs.</p>	<p>Nenustoja liesti (krapštyti) savo genitalijų viešai, kai yra kelis kartus sudrausminamas.</p>	<p>Liečia (krapšto) save ir savo genitalijas, atsiribodamas nuo jo amžiui normalios veiklos.</p>
<p>Tyrinėja (domisi) skirtumais tarp mergaitės ir berniuko.</p>	<p>Nenustoja klausinėti apie genitalijų skirtumus net ir po, kai visi klausimai yra atsakyti.</p>	<p>Piktai, liūdnei ar agresyviai žaidžia skirtingų lyčių vaidmenis. Demonstruoja neapykantą savo (priešingai) lyčiai.</p>
<p>Paliečia artimųjų suaugusiųjų ir vaikų genitalijas, krūtinę.</p>	<p>Paliečia ne šeimos narių genitalijas, krūtinę. Prašo, kad jį liestų.</p>	<p>Stengiasi slapčiomis paliesti suaugusįjį. Leidžia, kad kiti jį liestų, reikalauja, kad kiti jį liestų.</p>
<p>Pasinaudoja proga žvilgtelėti į nuogus žmones.</p>	<p>Spokso į nuogus asmenis net ir po to, kai prieš tai ne kartą buvo juos matęs.</p>	<p>Prašo žmones nusirengti. Bando jėga juos nurengti.</p>
<p>Klausinėja apie genitalijas, krūtinę, lytinius santykius, vaikų atsiradimo priežastis.</p>	<p>Nenustoja klausinėti net ir po, kai tėvai pateikė vaiko amžiui tinkamus atsakymus.</p>	<p>Teiraujasi nepažįstamų net ir po to, kai tėvai atsakė į klausimus. Vaiko žinios apie lytiškumą yra per plačios jo amžiui.</p>

Erekcija.	Užsitęsusi erekcija.	Skausminga erekcija.
Patinka būti nuogam. Gali rodyti kitiems savo genitalijas.	Nori būti nuogas viešoje vietoje net po to, kai tėvai to neleidžia.	Atsisako apsirengti. Slaptai demonstruoja savo genitalijas net ir po daugelio įspėjimų.
Yra susidomėjęs, kaip žmonės atlieka tualetu reikalus.	Susidomėjimas tualetu reikalais nepraeina kelias dienas (savaites).	Atsisako palikti žmones vienus tualete, užstoja jiems kelią į tualetą.
Yra susidomėjęs vaikų gimdymu.	Berniuko susidomėjimas neišblėsta, keletą dienų (savaičių) nuo atsiradusio smalsumo.	Išreiškia baimę ar pyktį kūdikiams, gimdymui ar lytinei sueičiai.
Vartoja nešvankius žodžius, susijusius su tualetu reikalais ar seksu.	Nenustoja vartoti tokių žodžių namų aplinkoje net po to, kai tėvai jį sudrausmino.	Nenustoja vartoti tokių žodžių ne tik namuose, bet ir viešoje vietoje net ir po daugybės sudrausminimų.
Domisi savo išmatomis.	Ištepa savo išmatomis sienas ar grindis daugiau nei vieną kartą.	Be perstojo žaidžia su išmatomis ir jas teploja net ir po daugybės sudrausminimų.
Žaidžia daktarus, nagrinėja kitų kūnus.	Nenustoja žaisti net ir sudrausmintas.	Verčia kitą vaiką žaisti daktarus, nusirengti.
Vedamas smalsumo ir noro tyrinėti, bando įkišti (įsikišti?) ką nors į genitalijas ar išeinamąją angą.	Nenustoja to daryti net ir sudrausmintas	Per prievartą bando įkišti ką nors į kito vaiko genitalijas.
Žaidžia namus, prisiimdamas mamos ar tėtės vaidmenis.	Užgula kitus vaikus, būdamas apsirengęs.	Simuliuoja lytinę sueitį, oralinį seksą būdamas nuogas. Bando atlikti lytinę sueitį su kitais vaikais.

2 lentelė (sudarė T. C. Johnson, 1996). **Su seksualumu (lytiškumu) susijęs vaikų, lankančių ikimokyklinę grupę ir mokyklą iki ketvirtos klasės, elgesys**

Atitinkantis amžių (natūralus raidos tarpsniui) vaiko elgesys	Susirūpinimą keliantis vaiko elgesys	Vaiko elgesys, dėl kurio būtina kuo greičiau kreiptis pagalbos į specialistus
Klausinėja apie genitalijas, krūtinę, lytinius santykius, vaikų atsiradimo priežastis.	Demonstruoja baimę ir nerimą kalbėdamas apie su lytiškumu susijusias temas.	Nepaliaujamai klausinėja apie seksą. Žinios apie lytiškumą yra pernelyg plačios jo amžiui.
Yra susidomėjęs, kaip žmonės atlieka tualetu reikalus, noriai juos stebi, žvilgčioja į juos.	Dažnai yra pagaunamas, stebintis ar žvilgčiojantis į žmones, atliekančius tualetu reikalus.	Atsisako palikti žmones vienus tualete.
Vartoja nešvankius žodžius, susijusius su tualetu reikalais, genitalijomis ar seksu.	Nenustoja vartoti tokių žodžių būdamas su suaugusiais, net ir po to, kai tėvai jį sudrausmina ir nubaudžia.	Nenustoja vartoti tokių žodžių net ir po to, kai buvo atskirtas mokykloje ar apribotas nuo kitos veiklos.
Žaidžia daktarus, nagrinėja kitų kūnus.	Dažnai žaidžia daktarus net ir po, kai ši veikla jam yra uždraudžiama.	Verčia kitą vaiką žaisti daktarus, nusirengti.
Berniukai ir mergaitės rodo susidomėjimą turėti (pagimdyti) vaiką.	Berniukas nenustoja demonstruoti tikėjimą, kad po kelių mėnesių jis turės vaiką.	Demonstruoja baimę ar pyktį vaikų gimdymo, lytinių santykių atžvilgiu.
Demonstruoja kitiems savo genitalijas.	Nori vaikščioti nuogas viešoje vietoje net ir po to, kai tėvai jį sudrausmina.	Atsisako apsirengti. Demonstruoja savo genitalijas viešoje vietoje net ir po daugelio įspėjimų.

Domisi šlapimu ir išmatomis.	Žaidžia su išmatomis. Tyčia šlapinasi ne į unitazą, o šalia jo.	Be perstojo žaidžia su išmatomis, jas teploja. Tyčia šlapinasi ant baldų.
Liečia (krapšto) savo genitalijas prieš eidamas miegoti, kai yra įsitempęs, susijaudinęs ar išsigandęs.	Nenustoja liesti (krapštyti) savo genitalijų viešai po to, kai yra sudrausminamas. Masturbuojasi ant baldų ar panaudodamas objektus.	Liečia (krapšto) save ir savo lytinius organus, atsiribodamas nuo jo amžiui normalios veiklos. Masturbuoja kitus žmones.
Žaidžia namus, gali simuliuoti mamos ar tėtės vaidmenis.	Užgula kitus vaikus būdamas apsirengęs. Imituoja seksualinį elgesį su lėlėmis (pliušiniais žaislais).	Užgula kitus vaikus būdamas nuogas. Verčia kitą vaiką atlikti lytinę sueitį.
Mano, kad priešingos lyties vaikai yra „bjaurūs“ ar „yra užsikrėtę bakterijomis“, todėl jų negalima paliesti. Vaikai gali vienas kitą vaikyti.	Gali vartoti nešvankius žodžius kito vaiko, kuris tik pasiskundžia, atžvilgiu.	Vartoti keiksmažodžius, kalbėdamas apie kito vaiko šeimą. Skriaudžia priešingos lyties vaikus.
Kalbasi apie seksą su kitais vaikais. Kalba apie tai, kad turi priešingos lyties draugą ar draugę.	Patenka į bėda dėl dažnų kalbų apie seksą. Romantizuoja visus santykius.	Daug kalba apie seksą ir lytinę sueitį. Dažnai pakliūva į bėdą dėl seksualizuoto elgesio.
Nori privatumo, kai yra vonioje ar persirenginėja.	Tampa labai liūdnas, jei yra stebimas, kol persirenginėja.	Agresyviai ir verksmingai reikalauja privatumo.
Mėgsta klausytis ir pasakoti nešvankius anekdotus.	Nuolat yra pagaunamas pasakojantis nešvankius anekdotus. Imituoja su seksu susijusius garsus, pvz., aimanuoja.	Nenustoja pasakoti tokių anekdotų net ir po to, kai buvo atskirtas mokykloje ar apribotas nuo kitos veiklos.

Žiūri į nuogų žmonių fotografijas (paveikslėlius).	Nenustoja žavėtis nuogų žmonių fotografijomis (paveikslėliais).	Nori masturbuotis, stebėdamas tokias fotografijas (paveikslėlius), arba jas (juos) demonstruoja kitiems.
Žaidžia su to paties amžiaus vaikais žaidimus, susijusius su seksu ir seksualumu.	Nori žaisti tokius žaidimus su daug jaunesniais (vyresniais) vaikais.	Verčia kitus vaikus žaisti tokius žaidimus. Grupė vaikų verčia vaiką (vaikus) žaisti tokius žaidimus.
Piešia genitalijas ant žmogaus figūros.	Piešia genitalijas ant vienos figūros, o ant kitos jų nepiešia. Genitalijų dydis neatitinka kūno proporcijų.	Vaizduojamos genitalijos išsiskiria kaip ryškiausias figūros bruožas. Vaizduoja lytinę sueitį, grupinį seksą.
Nagrinėja skirtumus tarp mergaitės ir berniuko, moters ir vyro.	Yra sumišęs (sutrikęs) dėl lytinių skirtumų net ir po to, kai visi klausimai buvo atsakyti.	Piktai, liūdnai ar agresyviai žaidžia skirtingų lyčių vaidmenis. Demonstruoja neapykantą savo (priešingai) lyčiai.
Naudojasi proga žvilgtelėti į nuogus žmones.	Spokso į nuogus asmenis net ir po to, kai prieš tai ne kartą buvo juos matęs.	Prašo žmones nusirengti. Bando jėga juos nurengti.
Apsimeta priešinga lytimi.	Išsako norą būti priešinga lytimi.	Išsako neapykantą savo lyčiai ir genitalijoms.
Nori palyginti savo genitalijas su bendraamžių genitalijomis.	Nori palyginti savo genitalijas su daug jaunesnių (vyresnių) už jį vaikų genitalijomis.	Reikalauja pamatyti vaikų ar suaugusiųjų genitalijas, krūtinę, sėdmenis.

<p>Rodo susidomėjimą bendraamžių vaikų genitalijų, krūtinės ar sėdmenų lietimui arba rodo susidomėjimą, kad bendraamžiai tą darytų jam.</p>	<p>Nenustoja demonstruoti noro liesti kitų vaikų genitalijas, krūtinę, sėdmenis. Bando imituoti oralinį, analinį ar vaginalinį seksą.</p>	<p>Verčia kitus vaikus leisti jam liesti jų genitalijas, krūtinę, sėdmenis. Verčia kitus vaikus imituoti oralinį, analinį ar vaginalinį seksą.</p>
<p>Bučiuoja pažįstamus suaugusiuosius ir vaikus. Leidžiasi pabučiuojamas pažįstamų suaugusiųjų ir vaikų.</p>	<p>Bučiuojasi su liežuvio. Su kitais kalba seksualiniu būdu. Rodo baimę suaugusiųjų bučiniams. Rodo liūdesį, jei viešai jam yra rodomas dėmesys (meilė).</p>	<p>Yra pernelyg familiarus su nepažįstamais žmonėmis. Kalba seksualiniu būdu su nepažįstamais žmonėmis. Fizinis kontaktas su suaugusiaisiais sukelia stiprų susijaudinimą.</p>
<p>Žvilgteli į suaugusiųjų genitalijas, sėdmenis, krūtinę.</p>	<p>Liečia (spokso) į suaugusiųjų genitalijas, krūtinę, sėdmenis. Prašo suaugusiųjų liesti jo genitalijas.</p>	<p>Stengiasi slapčiomis paliesti suaugusiųjų genitalijas, krūtinę, sėdmenis. Bando manipuliuoti suaugusiuoju, kad jis paliestų vaiką.</p>
<p>Erekcija.</p>	<p>Užsitęsusi erekcija.</p>	<p>Skausminga erekcija.</p>
<p>Vedamas smalsumo ir noro tyrinėti, bando įkišti (įsikišti?) ką nors į genitalijas ar išeinamąją angą.</p>	<p>Kiša ką nors į savo genitalijas (išeinamąją angą) net ir tada, kai tai sukelia nemalonius pojūčius. Bando įkišti ką nors į kitų vaikų genitalijas (išeinamąją angą).</p>	<p>Panaudodamas jėgą ir prievartą bando įkišti ką nors į kitų vaikų genitalijas (išeinamąją angą). Bando su kitais vaikais atlikti analinę, vaginalinę sueitį. Pažeidžia savo ar kitų genitalijas (išeinamąją angą).</p>
<p>Išreiškia susidomėjimą gyvūnų dauginimusi.</p>	<p>Liečia gyvūnų genitalijas.</p>	<p>Bet koks lytiškumo demonstravimas gyvūnų atžvilgiu.</p>

Seksualinio smurto požymiai, pasireiškiantys vaiko elgesio pokyčiais (jaunesniems nei 10 metų amžiaus vaikams):

- neatitinkančios amžiaus seksualinės žinios;
- neįprastas domėjimasis seksualinėmis temomis;
- piešiniai su seksualinėmis detalėmis, simboliais;
- seksualinė veikla žaidimuose;
- pasiūlymai kitiems dalyvauti seksualinėje veikloje;
- seksualiai agresyvus elgesys;
- ypač intensyvi masturbacija, masturbavimasis kitiems stebint;
- seksualiai gundantis elgesys;
- savo kūno demonstravimas kitiems;
- ypač daug kalba seksualinėmis temomis;
- siekia fizinio kontakto su suaugusiaisiais.

Manoma, kad šie padidėjusio seksualumo požymiai yra didelio seksualinio smurto tikimybės rodiklis.

Vyresniems vaikams:

- netvarkingas seksualinis gyvenimas;
- prostitucija;
- lytinio identiteto formavimosi sutrikimai;
- intymumo baimė.

Kiti emociniai ir elgesio požymiai yra nespecifiški (jų buvimas leidžia įtarti problemas vaiko šeimoje ar artimiausioje aplinkoje; tai gali būti įvairių rūšių smurtas, taip pat ir seksualinis):

- ypač paklusnus elgesys;

- atsisakymas kasdieninės veiklos, kurią vaikas mėgo;
- didelis nepasitikėjimas visais, ypač svarbiais vaikui asmenimis;
- perdėta artumo ir fizinio kontakto baimė;
- pasitraukimas iš socialinės veiklos;
- dėmesio koncentravimo sunkumai mokykloje;
- priešinimasis fizinei apžiūrai;
- konkretaus asmens baimė ar baimė likti vienam su tam tikru asmeniu;
- depresinė simptomatika, suicidiniai mėginimai;
- staigus mokymosi rezultatų pablogėjimas;
- agresyvus elgesys;
- apetito sutrikimai;
- miego sutrikimai, naktiniai košmarai, baimė eiti miegoti;
- padidėjęs baimingumas;
- elgesio regresas;
- piktnaudžiavimas psichoaktyviosiomis medžiagomis;
- potrauminio streso sutrikimas;
- vaikai elgiasi nevaikiškai, pvz.: mergaitė imasi namų šeimininkės vaidmens, primygtinai siūlo sutvarkyti gydytojo kabinetą.

Dažnai šeima, kurioje vaikas patiria seksualinį smurtą, kaip ir fizinio smurto atveju, būna uždara, izoliuota nuo visuomenės, turi tvirtas išorines ribas, tuo tarpu vidinių ribų nėra, šeimos narių vaidmenys susimaišę.

Anksčiau patyrę seksualinį smurtą vaikai ir vėliau dažnai tampa smurto aukomis – jiems sunku priešintis, jie išmoksta

aukos vaidmenį – išmoktas bejėgiškumas, netikėjimas savo jėgomis, galėjimu pasipriešinti smurtautojui.

Anamnezės rinkimas

Jeigu gydytojui kyla įtarimas dėl galimo seksualinio smurto, jis turi nuspręsti, ar tikslinga dabar rinkti informaciją iš vaiko apie galimą seksualinį smurtą.

Tikslinga vaiko klausti apie buvusį seksualinį smurtą, jeigu:

- vaikas pats nori papasakoti apie tai, pradeda pasakoti ar užsimena apie smurtą. Tokia situacija reiškia, kad vaikas pasitiki gydytoju, pasirengęs atskleisti jam skausmingus dalykus. Vaiko neišklausius, jis gali prarasti pasitikėjimą visais suaugusiais žmonėmis, daugiau niekam nepasakoti apie patirtą smurtą;
- vaikas niekam nėra pasakojęs apie patirtą seksualinį smurtą ir reikia imtis neatidėliotinių veiksmų, norint apsaugoti vaiką nuo tolimesnio smurto;
- anamnezės duomenys reikalingi, norint neatidėliotinai skirti gydymą, kurio nepaskyrus kyla grėsmė paciento sveikatai arba gyvybei.

Netikslinga vaiko klausti apie buvusį seksualinį smurtą, jeigu:

- vaikas labai nerimastingas, nusigandęs, nepasitiki gydytoju. Tokiais atvejais mažai tikėtina, kad vaikas suteiks patikimos informacijos, apklausa gali papildomai traukti vaiką;
- pacientas neseniai pasakojo kitiems specialistams apie buvusį seksualinį smurtą. Kiekviena pakartotinė

apklausa gali vėl traumuoti vaiką, dėl nuolatinių klausinėjimų apie smurtą medikai gali būti apkaltinti, kad įteigė vaikui seksualinio smurto buvimo faktą. Šiais atvejais reikiamus duomenis tikslinga sužinoti iš medicininių dokumentų ar žodinių kitų specialistų pranešimų, o vaiko klausti tik tų duomenų, kurie būtini diagnozei patikslinti ar gydymui;

- vaikas jaunesnis nei 7 metų amžiaus, specialistas neturi patirties ar pasirengimo vaikų seksualinio smurto srityje.

Pokalbio ypatumai su vaiku, patyrusiu seksualinį smurtą

Dažnai vaiko žodžiai apie patirtą seksualinį smurtą yra svarbiausi duomenys, kuriais remiantis galima nustatyti seksualinio smurto faktą. Todėl labai svarbu tinkamai bendrauti su vaiku, kuris pasakoja apie patirtą smurtą. Tada ne tik bus įmanoma surinkti išsamesnę anamnezę, reikalingą gydymui, bet ir pats pokalbis padės vaikui geriau jaustis, pasitikėti suaugusiais, toliau vaikas noriau bendradarbiaus su medicinos ir kitais specialistais.

Pokalbio metu:

- reikia stengtis neparodyti, kad žinia apie seksualinį smurtą šokiravo ar sukrėtė specialistą. Vaikas mediko reakciją gali suprasti taip, kad jam baisu ir nemalonu kalbėti apie smurtą, ir nustoti pasakoti apie tai;
- negalima pokalbio atidėti vėlesniam laikui, sakant pacientui, kad nėra laiko, geriau jam pakalbėti su kitu žmogumi ir pan. Tokiu atveju vaikas gali prarasti pasiti-

kėjimą suaugusiaisiais ir daugiau niekam nebeapasakoti apie patirtą smurtą, todėl bus prarasta galimybė suteikti vaikui pagalbą;

- reikia kalbėtis kitiems specialistams ar pacientams nedalyvaujant pokalbyje;
- vaikas geriau jaučiasi, kai jis ir medikas sėdi ir abiejų akys panašiam lygyje;
- neverbaliai rodyti, kad aktyviai klausotės: žiūrėti į pacientą, pokalbio metu stengtis nedaryti įrašų, palinkti paciento link, rodyti, kad išgirdote jo žodžius, sakydami: „Taip“ ir pan.;
- neverbaliai ir verbaliai parodyti, kad suprantate ir matote vaiko emocinę būklę: „Suprantu, kad tau dabar liūdna, tu nerimauji“;
- pagirti vaiką, kad jis papasakojo apie patirtą smurtą;
- pasakyti vaikui, kad jis nekaltas dėl to, kas atsitiko. Nekaltinti, nesmerkti, nemoralizuoti vaiko;
- sąžiningai atsakyti į vaiko užduodamus klausimus;
- neduoti vaikui nerealių pažadų („Tikrai daugiau taip niekada neatsitiks“ ir pan.);
- suprantamais žodžiais vaikui paaiškinti, kas vyks toliau: kam pranešta apie seksualinį smurtą, kokie bus reikalingi tyrimai ir pan.

Apie labai tikėtiną ir tikėtiną įtarimą, kad vaikas patyrė seksualinį smurtą, pranešama raštu. Esant mažai tikėtinam įtarimui, kviečiami konsultantai – psichikos sveikatos specialistai, socialinis darbuotojas ar kiti reikalingi specialistai.

Somatinis tyrimas

Jeigu įtariamas seksualinis smurtas įvyko daugiau nei prieš tris paras ir nėra sužeidimų, reikalaujančių neatidėliotino gydymo, nebūtina nedelsiant atlikti išsamų somatinį tyrimą. Somatinis tyrimas turi būti atliekamas ne vėliau kaip po vienos darbo dienos po įtarto smurto. Jis turi būti atliekamas vaiko papildomai netraumuojant. Atsižvelgiant į vaiko kognityvinius gebėjimus, prieš tyrimą vaikui reikia paaiškinti, kas bus daroma, koks tyrimo tikslas. Somatinio tyrimo metu, jeigu vaikas pageidauja ar gydytojas mano, kad tai bus naudinga, gali dalyvauti artimas vaikui suaugęs asmuo, kuris nėra įtariamas smurtavęs. Atliekant somatinį tyrimą, svarbi tiriančiojo asmens lytis. Kadangi prievartautojai dažniausiai būna vyrai, todėl vaikai gali bijoti ir nerimauti, kai juos tiria gydytojas vyras, taip pat berniukams nerimą gali sukelti, jeigu gydytoja yra moteris. Į tai reikia atsižvelgti sprendžiant, kas apžiūrės vaiką. Mokyklinio amžiaus vaiko galima paklausti, kaip jam būtų geriau, ar apžiūrą atliktų vyras ar moteris.

Atliekamas įprastinis pediatriškas klinikinis ištyrimas, įvertinant vaiko raidą, elgesį, psichinę būklę.

Medicininėje kortelėje turi būti surašyta:

- vaiko gimimo istorija (motinos nėštumas, gimdymas);
- ankstyva vystymosi raida;
- paskutiniai susirgimai, hospitalizacijos, operacijos, traumas;
- ankstesni tyrimai;
- paauklėms: menstruacijų ciklas, rūkymas, alkoholio, narkotinių medžiagų vartojimas, seksualinis gyvenimas;

- paskutinis įvykis, kas atsitiko;
- apžiūra (vulvos sužalojimai ir skausmai, dizurija, šlapimo takų infekcijos, antrinė enurezė, diurninis šlapimo nelaikymas, išorinių lytinių organų niežulys, skausmas ar kraujavimas, išangės skausmai, kraujavimas ar nemalonūs pojūčiai, viduriavimai, vidurių užkietėjimai ar skausmingas tuštinimasis, išmatų nelaikymas, vėmimas, kiti skausmai ar sužalojimai);
- elgesio pokyčiai: miego, valgymo sutrikimai, pyktis, depresinė nuotaika, baimės.

Renkant medicininę anamnezę, gali dalyvauti ir mama, ir vaikas. Paauglius apklausti rekomenduojama be tėvų. Tėvai gali būti apklausiami norint gauti informaciją apie šeimą, šeimos narius ar kitus artimus žmones, kokius terminus vaikas vartoja kūno dalims pavadinti. Vaikas to neturėtų girdėti.

Atliekant apžiūrą ypatingas dėmesys turi būti kreipiamas į tas vietas, kurios gali būti susijusios su seksualiniu smurtu, – burną, burnos ertmę, krūtinę, išorinius lytinius organus, tarpvietę, sėdmenis, išangę. Nustačius ar įtarus išangės patologiją, sėdmenų pažeidimus, būtina chirurgo ar vaikų chirurgo konsultacija.

Mergaitėms nustatius bet kokios kilmės išorinių lytinių organų sužalojimą ar įtariant smurtą, būtina gydytojo akušerio ginekologo konsultacija.

Teismo medicininis ištyrimas turi būti atliekamas neatidėliotinai, jeigu įtariamas seksualinis smurtas įvyko anksčiau nei prieš 72 valandas. Naudinga suderinti medicininę vaiko apžiūrą ir teismo medicininę apžiūrą, taip galima sumažinti vaiko apžiūrų ir apklausų skaičių, išvengiama pakartotinio vaiko traumavimo.

V SKYRIUS

TEISINIAI SMURTO PRIEŠ VAIKĄ ASPEKTAI

1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją, kurios 19 straipsnis numato, kad šalis, siekdama apginti vaiką nuo įvairiausio pobūdžio fizinio ar psichologinio smurto, įžeidimų ar piktnaudžiavimo, priežiūros nebuvimo ar nerūpestingo elgesio, grubaus elgesio ar išnaudojimo, įskaitant seksualinį piktnaudžiavimą, kuriuos jis gali patirti iš tėvų, teisėtų globėjų ar kurio nors kito jį globojančio asmens, imasi visų reikiamų teisinių, administracinių, socialinių ir švietimo priemonių. Gerinant vaikų teisinę apsaugą, 1996 m. kovo 14 d. patvirtintas Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, kuriame nustatytos pagrindinės vaiko teisės, laisvės bei pareigos, šių teisių ir laisvių apsaugos bei gynimo svarbiausios garantijos. Šis įstatymas reguliuoja vaiko elgesio kontrolės bei jo atsakomybės pagrindines sąlygas, nustato tėvų ir kitų fizinių, juridinių asmenų atsakomybę už vaiko teisių pažeidimus bendrąsias nuostatas, vaiko teisių apsaugos institucijų sistemą ir jų veiklos teisinius pagrindus.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo aktualūs straipsniai vaikų prievartos atvejais:

25 straipsnis. Vaiko apsaugos nuo neigiamos socialinės aplinkos įtakos bendrosios nuostatos

2. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, įgyvendinančios vaiko teisių apsaugos priemones, rengia ir

vykdo vaiko teisių apsaugai įgyvendinti skirtas programas, jas įgyvendindamos pasitelkia nevyriausybinės organizacijas.

3. Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija pagal tarp šalių sudarytą rašytinę sutartį su Vyriausybe ar jos įgaliota institucija nemokamai skiria eterio laiką laidoms, susijusioms su vaiko teisių apsaugos užtikrinimu.

26 straipsnis. Vaiko apsaugos nuo psichiką veikiančių medžiagų ir priklausomybes sukeliančių veiksmų bendrosios nuostatos

1. Vaikui ugdoma nuostata nevirtoti tabako gaminių, alkoholinių gėrimų, narkotinių, psichotropinių bei kitų psichiką veikiančių medžiagų ar apkvaišinančių nenarkotinių priemonių, taip pat nuostata, kad vaistus galima vartoti tik gydymo tikslais.

2. Vaikas saugomas nuo tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių, energinių ir alkoholinių gėrimų, narkotinių, psichotropinių bei kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, tokių medžiagų gaminimo, perdirbimo, įgijimo, jų laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavinėjimo ar kitokio jų platinimo. Vaikas taip pat saugomas nuo dalyvavimo azartiniuose lošimuose ir nuo kitų priklausomybes sukeliančių veiksmų.

3. Vaikui, atsižvelgiant į jo amžių, sveikatą, išsivystymą ir brandą, gali būti taikomos prevencinės, ugdymo, gydymo (įskaitant gydymą nuo priklausomybių ligų) ir reabilitacijos programos.

27 straipsnis. Vaiko apsauga nuo psichiką veikiančių medžiagų ir atsakomybė už vaiko įtraukimą į draudžiamųjų medžiagų vartojimą

4. Asmeniui, įtraukusiam vaiką į girtavimą ar nugirdžiusiam vaiką arba įtraukusiam vaiką į vaistų ar kitų apkvaišinančių nenarkotinių priemonių, ar Tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytų medžiagų vartojimą ne gydymo tikslais, taikoma įstatymuose nustatyta atsakomybė.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatyme (toliau – Baudžiamasis kodeksas), patvirtintame 2000 m. rugsėjo 26 d., aktualūs šie straipsniai vaikų seksualinės prievartos atvejais:

149 straipsnis. Išžaginimas

1. Tas, kas lytiškai santykiavo su žmogumi prieš šio valią panaudodamas fizinį smurtą ar grasindamas tuoj pat jį panaudoti, ar kitaip atimdamas galimybę priešintis, ar pasinaudodamas bejėgiška nukentėjusio asmens būkle, baudžiamas laisvės atėmimu iki septynerių metų.

Už mažamečio vaiko išžaginimą numatyta bausmė yra nuo penkerių iki penkiolikos metų, už nepilnamečio asmens išžaginimą – nuo trejų iki dešimties metų.

150 straipsnis. Seksualinis prievartavimas

1. Tas, kas tenkino lytinę aistrą su žmogumi prieš šio valią analiniu, oraliniu ar kitokio fizinio sąlyčio būdu panaudodamas fizinį smurtą ar grasindamas tuoj pat jį panaudoti, ar kitaip atimdamas galimybę priešintis, ar pasinaudodamas bejėgiška nukentėjusio asmens būkle, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki septynerių metų.

Už mažamečio vaiko seksualinį prievartavimą bausmė yra nuo trejų iki trylikos metų, už nepilnamečio asmens seksualinį prievartavimą – nuo dvejų iki dešimties metų.

151 straipsnis. Privertimas lytiškai santykiauti

1. Tas, kas grasindamas panaudoti smurtą, panaudodamas kitokią psichinę prievartą arba pasinaudodamas asmens priklausomumu privertė jį lytiškai santykiauti ar kitaip tenkinti lytinę aistrą su kaltininku ar kitu asmeniu, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

Bausmė už nepilnamečio privertimą lytiškai santykiauti yra laisvės atėmimas iki aštuonerių metų.

151¹ straipsnis. Lytinės aistros tenkinimas pažeidžiant nepilnamečio asmens seksualinio apsisprendimo laisvę ir (ar) neliečiamumą

1. Pilnametis asmuo, lytiškai santykiavęs ar kitaip tenkinęs lytinę aistrą su jaunesniu negu šešiolikos metų asmeniu, jeigu nebuvo išžaginimo, seksualinio prievartavimo ar privertimo lytiškai santykiauti požymių, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

2. Tas, kas lytiškai santykiavo ar kitaip tenkino lytinę aistrą su nepilnamečiu asmeniu pasiūlęs, pažadėjęs suteikti ar suteikęs jam ar kitam asmeniui už tai pinigų ar kitokios formos atlygį, jeigu nebuvo išžaginimo, seksualinio prievartavimo ar privertimo lytiškai santykiauti požymių, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

3. Tēvas, motina, globējas, rūpintojas ar kitas teisētas vaiko atstovas ar asmuo, turintis įstatymuose nustatytų įgaliojimų nepilnamečio asmens atžvilgiu, lytiškai santykiavęs ar kitaip tenkinęs lytinę aistrą su tuo nepilnamečiu asmeniu, jeigu nebuvo išžagavimo, seksualinio prievartavimo ar privertimo lytiškai santykiuoti požymių, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki šešerių metų.

152 straipsnis. Seksualinis priekabiavimas

1. Tas, kas siekdamas seksualinio bendravimo ar pasitenkinimo vulgariais ar panašiais veiksmais, pasiūlymais ar užuominomis priekabiavo prie pagal tarnybą ar kitaip priklausomo asmens, padarė baudžiamąjį nusižengimą, yra baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu.

152¹ straipsnis. Jaunesnio negu šešiolikos metų asmens viliojimas

1. Pilnametis asmuo, pasiūlęs jaunesniam negu šešiolikos metų asmeniui susitikti siekdamas lytiškai santykiuoti ar kitaip tenkinti lytinę aistrą arba jį išnaudoti pornografinėi produkcijai gaminti, jeigu po šio pasiūlymo ėmėsi konkrečių veiksmų, kad susitikimas įvyktų, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų.

153 straipsnis. Jaunesnio negu šešiolikos metų asmens tvirkinimas

1. Tas, kas atliko jaunesnio negu šešiolikos metų asmens tvirkinimo veiksmus, baudžiamas laisvės apribojimu arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas:

28 straipsnis. Vaiko apsauga nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio

1. Vaikas saugomas nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio, galinčio daryti įtaką jo psichinei ar fizinei sveikatai, fiziniam, protiniam, dvasiniam ar doroviniam vystymuisi.

2. Vaikas saugomas nuo kompiuterinių žaidimų, kurie sekiną jį fiziškai bei psichiškai ir kelia grėsmę jo sveikatai ir saugumui. Vaikui draudžiama kurti, talpinti ir platinti kompiuterių tinkluose (internete) savo ir kitų vaikų seksualinio pobūdžio atvaizdus bei patyčių ir smurto prieš vaikus, kitus asmenis, gyvūnus vaizdus.

3. Draudžiama rodyti, parduoti, dovanoti, dauginti ir nuomotuoti arba kitaip platinti filmus, garso ir vaizdo įrašus, literatūrą, laikraščius, žurnalus, kitus leidinius arba kitus dalykus, kurie tiesiogiai skatina ar propaguoja vaiko nepagarbą kitiems asmenims, žiaurų elgesį, smurtą, diskriminaciją, pornografiją ar kitaip kenkia vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi.

Baudžiamasis kodeksas numato:

162 straipsnis. Vaiko išnaudojimas pornografijai

2. Tas, kas dalyvavo pornografinio pobūdžio renginyje, į kurį buvo įtrauktas vaikas, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

307 straipsnis. Pelnymasis iš kito asmens prostitucijos

3. Tas, kas pelnėsi iš nepilnamečio asmens prostitucijos arba organizavo ar vadovavo nepilnamečio asmens prostitucijai, arba kitaip išnaudojo nepilnamečių prostitucijos tikslams, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų.

308 straipsnis. Įtraukimas į prostituciją

3. Tas, kas verbavo, vertė užsiimti prostitucija ar bet koku būdu įtraukė į prostituciją nepilnamečių asmenį, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų.

309 straipsnis. Disponavimas pornografinio turinio dalykais

1. Tas, kas turėdamas tikslą platinti pagamino ar įsigijo arba platino pornografinio turinio dalykus, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų.

2. Tas, kas pagamino, įgijo, laikė, demonstravo, reklamo-vo, siūlė arba platino pornografinio turinio dalykus, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, arba pasinaudodamas informacinėmis ir ryšių technologijomis ar kitomis priemonėmis įgijo ar suteikė prieigą prie pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, baudžiamas bauda arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.

3. Tas, kas turėdamas tikslą platinti pagamino ar įsigijo arba platino didelį kiekį pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas mažametis vaikas, baudžiamas laisvės atėmimu iki penkerių metų.

Kiti Baudžiamojo kodekso straipsniai, susiję su smurtu prieš vaiką:

158 straipsnis. Vaiko palikimas

Tėvas, motina ar globėjas, arba kitas teisėtas vaiko atstovas, palikęs negalintį savimi pasirūpinti mažametį vaiką be būtinos priežiūros norėdamas juo atsikratyti, baudžiamas viešaisiais darbais arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

159 straipsnis. Vaiko įtraukimas į nusikalstamą veiklą

Tas, kas įtikinėdamas, prašydamas, papirkdamas, grasinamas, apgaule ar kitokiu būdu įtraukė vaiką į nusikalstamą veiklą, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

160 straipsnis. Vaiko įtraukimas vartoti vaistus ar kitas apkvaišinančias priemones, ar Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytas medžiagas

Tas, kas įtraukė vaiką ne gydymo tikslais vartoti vaistus ar kitas apkvaišinančias nenarkotines priemones, ar Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytas medžiagas, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

161 straipsnis. Vaiko įtraukimas girtauti

1. Tas, kas įtraukė vaiką girtauti, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

2. Tas, kas nugirdė vaiką, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu.

163 straipsnis. Piktnaudžiavimas tėvų, globėjo ar rūpintojo arba kitų teisėtų vaiko atstovų teisėmis ar pareigomis

Tas, kas piktnaudžiavo tėvo, motinos, globėjo ar rūpintojo arba kitų teisėtų vaiko atstovų teisėmis ar pareigomis fiziškai ar psichiškai gniuždydamas vaiką, palikdamas jį ilgą laiką be priežiūros ar panašiai žiauriai elgdamasis su vaiku, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

VI SKYRIUS

SMURTO APLINKYBIŲ ĮTAKA VAIKUI

Smurtas sukelia daugelį trumpalaikių ir ilgalaikių neigiamų pasekmių, sutrikdo normalią vaiko asmenybės raidą. Atlikta nemažai tyrimų, kuriais analizuojami veiksniai, sąlygojantys vaikystėje patirto smurto traumos simptomų intensyvumą ir trukmę, kai prievartautojas yra reikšmingas ir artimas vaikui asmuo, kartais sunku suvokti, kad tarpusavio santykiai yra pagrįsti smurtu.

Kodėl vaikai nesako, kad yra išnaudojami?

- vaikas nieko nesako, nes nenori, kad skriaudikui, kuris yra pažįstamas ir artimas žmogus, nutiktų kas blogo;
- skriaudžiami vaikai prisiriša prie suaugusiųjų, net tų, kurie juos išnaudoja;
- prievartautojai ir sau, ir vaikui bando įteigti, kad jie nedaro to, ką iš tiesų daro;
- vaikai taip pat stengiasi apsimesti ir sau paneigti, kad patiria tai, ką patiria;
- gali bijoti prievartautojo, vaikui yra grasinama, liepiama viską laikyti paslapyje;
- vaikas bijo, kad niekas nepatikės jo pasakojimu. Bijo, kad jo gali nemylėti;
- bijo bendraamžių reakcijos;
- vaikas bijo, kad visi sužinos, jo klausinės ir jis turės liudyti teisme;

- vaikas kaltina save patį dėl atsitikusios nelaimės, kad nesugebėjo apsiginti, ir mano, kad kiti taip pat kaltins;
- jaučia gėdą dėl seksualinio smurto;
- berniukai auklėjami būti stiprūs, nepažeidžiami. Jie dažnai neišsipasakoja, nes tai reikštų jų nesugebėjimą apsiginti patiems;
- vaikas gali nerasti tinkamų žodžių papasakoti apie patirtą smurtą;
- vaikas nesako, nes tiki, kad smurtas niekada daugiau nepasikartos;
- mano, kad jam niekas negali padėti;
- nežino, kam gali papasakoti.

Kodėl vaikai galų gale pasisako apie smurtą?

- smurto atvejų daugėja ar keičiasi jų pobūdis;
- vaikas gauna informacijos apie seksualinio smurto prevenciją ir išsiaiškina, kad tai, kas su juo daroma, yra blogai ir apie tai reikia pasisakyti;
- nors prievartautojas liepia vaikui laikyti paslapyje, tačiau kartais vaikas gali pasigirti arba pasidalyti paslaptimi su geriausiu draugu, kuris apie tai pasako kitiems;
- jei vaiko jaunesnis brolis ar sesuo sulaukia amžiaus, kurio būdamas jis pats pirmą kartą patyrė seksualinį smurtą, ir jis nenori, kad broliui ar seseriai atsitiktų tas pats;
- vaikas tampa paaugliu ir ima nekęsti smurto kaltininko mėginimų kontroliuoti jo (jos) gyvenimą;

- mergaitės bijo pastoti;
- vaikui atsiranda šlapimo takų infekcija ar kita sveikatos problema, dėl kurios turi kreiptis į medikus;
- vaikas sutinka suaugusįjį, kuriuo pasitiki ir kuriam gali atsiverti.

Tačiau net ir gerai žinodamas asmeninio saugumo taisykles ir jų laikydamasis vaikas gali susidurti su tokia situacija gyvenime, kuriai nebus sugalvota taisyklė. Jis pats savarankiškai turės priimti sprendimą, kaip jam reikia elgtis. Todėl jūs turite išmokyti vaiką, kaip rasti tinkamiausią sprendimą susidariusioje situacijoje. Vaikui svarbu žinoti, jog jeigu jis nežino, kaip jam reikia pasielgti, jis visada gali ateiti ir pasiklausti suaugusio žmogaus, kuriuo pasitiki. Padėkite vaikui sudaryti žmonių sąrašą, į kuriuos galėtų kreiptis esant reikalui. Kiek yra tokių žmonių? Ar vaikas žino jų telefonus ar kaip juos surasti? Jei tokių žmonių, kurie galėtų vaikui padėti, šalia nėra, kaip tada vaikas elgsis? Svarbu vaikui pasakyti, kad ir suaugęs žmogus ne visada gali vaikui padėti. Jeigu vienas žmogus iš sąrašo, kurį susidarė, negalės padėti, vaiką reikia mokyti, kad kreiptųsi į kitą žmogų. Galima pateikti nemokamų telefoninių konsultacijų sąrašą, taip sudarant vaikui galimybę pasitarti iškilus problemai.

Vaikui neužtenka tik žinių, kaip elgtis vienu ar kitu atveju. Jam reikia jūsų paramos ir palaikymo. Parodykite jam, kad pasitikite jo jėgomis spręsti iškilusius sunkumus. Skatinkite vaiko pasitikėjimą savimi.

VII SKYRIUS

PRANEŠIMAS APIE SMURTĄ PRIEŠ VAIKĄ

Specialistai ir institucijos, sužinoję apie netinkamą elgesį su vaiku, privalo pranešti vaiko teisių apsaugos skyriui ir (ar) teisėsaugos institucijai. Nuostatos, įpareigojančios pranešti apie netinkamą elgesį su vaiku, numatytos šiuose pagrindiniuose teisės aktuose:

Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse:

3.250 straipsnis. Vaikų, kuriems reikalinga globa (rūpyba), nustatymas

1. Švietimo, auklėjimo, sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų, policijos ir kitokių institucijų darbuotojai, taip pat kiti asmenys, turintys duomenų apie nepilnamečius, likusius be tėvų globos, ar duomenų apie būtinumą ginti nepilnamečių teises ir interesus (piktnaudžiavimas tėvų valdžia, smurtas prieš vaiką, tėvų liga, mirtis, išvykimas ar dingimas, tėvų atsisakymas atsiimti vaikus iš švietimo, auklėjimo ar gydymo įstaigų ir t. t.), privalo apie tai nedelsdami informuoti valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją pagal vaiko ar savo gyvenamąją vietą.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme:

29 straipsnis. Vaiko apsauga nuo nusikalstamų veikų ir smurto bei atsakomybė už vaiko teisių pažeidimus

3. Fizinis ar juridinis asmuo, sužinojęs ir (ar) turintis pagrįstos informacijos apie vaiką, kuris nukentėjo nuo nusikalstamos

veikos, nurodytos šio straipsnio 1 ir 2 dalyse, ir (ar) dėl to jam gali būti reikalinga pagalba, privalo apie tai pranešti policijai ir (ar) Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai ar jos įgaliotam teritoriniam skyriui.

Kituose teisės aktuose:

Lietuvos medicinos normos MN 114:2005 „Gydytojas vaikų ir paauglių psichiatras. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“ 11.8 ir 11.9 punktuose numatyta, kad gydytojas vaikų ir paauglių psichiatras privalo pranešti policijai apie sužeidimus šaltuoju ar šaunamuoju ginklu bei kitus smurtinius sužeidimus ir sužalojimus, taip pat pranešti Vaikų teisių apsaugos tarnybai apie išaiškintus arba įtariamus smurto prieš vaikus ir vaikų apleistumo atvejus.

Lietuvos medicinos normos MN14:2005 „Šeimos gydytojas. Teisės, pareigos, kompetencija ir atsakomybė“ 11.6 punkte numatyta, kad šeimos gydytojas privalo pranešti policijai apie sužeidimus šaltuoju, šaunamuoju ginklu arba kitus smurtinius sužalojimus, įtariamą vaikų nepriežiūrą, vaikų ir globojamų asmenų smurtą Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. 65 „Dėl informacijos apie pacientą valstybės institucijoms ir kitoms įstaigoms teikimo tvarkos patvirtinimo“ sveikatos priežiūros įstaiga informaciją apie pacientą pateikia savo iniciatyva ir be paciento sutikimo Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai turint duomenų apie galimą vaiko teisių pažeidimą, nurodytą Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (psichologinis, fizinis, seksualinis smurtas prieš vaiką, vaiko nepriežiūra,

apie likusius be tėvų globos nepilnamečius vaikus, būtinumą ginti nepilnamečių teises ir teisėtus interesus (dėl tėvų ligos, mirties, išvykimo ar dingimo, tėvų atsisakymo atsiimti vaikus iš gydymo įstaigų ar panašių priežasčių).

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2002 m. sausio 28 d. įsakymas Nr. 55/42/16 „Dėl informacijos apie asmenis su kūno sužalojimais, kurie gali būti susiję su nusikaltimu, teikimo“ įpareigoja sveikatos priežiūros įstaigų vadovus užtikrinti, kad teritorinės policijos įstaigos budėtojas būtų nedelsiant telefonu informuotas apie visus atvejus, kai į sveikatos priežiūros įstaigą kreipiasi arba pristatomas asmuo, kurio gyvybei kelia pavojų padaryti kūno sužalojimai, taip pat asmuo, kurio gyvybei pavojus negresia, tačiau jam padarytos durtinės, pjautinės, šautinės ar dėl sprogo atsiradusios žaizdos arba kitokio pobūdžio kūno sužalojimai, kurie gali būti susiję su nusikaltimu.

1 priedas

PIRMINĖS PSICHIKOS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGAS TEIKIANČIOS ĮSTAIGOS

Eil. Nr.	Pavadinimas	Adresas	Kontaktai
ALYTAUS APSKRITIS			
1.	VšĮ Alytaus poliklinika	Naujoji g. 48, Alytus	tel. 8 315 36 603 el. p. alytus@apoliklinika.lt www.apoliklinika.lt
2.	UAB „MediCa klinika“	Naujoji g. 76–50, Alytus	tel. 8 315 24 100, 8 620 22 183, el. p. alytus@medicaklinika.lt www.medicaklinika.lt
3.	VšĮ Alytaus r. savivaldybės pirminės sveikatos priežiūros centras	Naujoji g. 48, Alytus	tel. 8 315 71 412, el. p. alytus@pspc.lt www.pspc.lt
4.	VšĮ Druskininkų pirminės sveikatos priežiūros centras	M. K. Čiurlionio g. 82, Druskininkai	tel. 8 313 52 289, 53 944, el. p. info@druskininkupspc.lt www.dpspc.lt
5.	UAB Lazdijų sveikatos centras	Kauno g. 8A, Lazdijai	tel. 8 318 51 401, 51 524 el. p. lazdsveikatoscentras@gmail.com
6.	VšĮ Varėnos pirminės sveikatos priežiūros centras	M. K. Čiurlionio g. 61, Varėna	tel. 8 310 32 066, el. p. sekretore@varenos-poliklinika.lt www.varenos-poliklinika.lt
7.	VšĮ Varėnos psichikos sveikatos centras	Vasario 16-osios g. 6–8, Varėna	tel. 8 310 31 145, 8 652 87 893, el. p. rpetralis@gmail.com

KAUNO APSKRITIS

8.	VšĮ Jonavos pirminės sveikatos priežiūros centras	Žeimių g. 19, Jonava	tel. 8 349 690 11, 69 027, 69 028, el. p. info@jonavospspc.lt www.jonavospspc.lt
9.	VšĮ Kaišiadorių psichikos sveikatos centras	Gedimino g. 118, Kaišiadorys	tel. 8 346 60 163, el. p. info@kaišiadoriupsc.lt www.kaišiadoriupsc.lt
10.	VšĮ Kauno Centro poliklinika	Nepriklausomybės a. 10, Kaunas	tel. 8 37 42 45 41, 40 98 44, el. p. info@centropoliklinika.lt psichikos@centras.lt www.centropoliklinika.lt
11.	VšĮ Kauno Dainavos poliklinika	Pramonės pr. 31, Kaunas	tel. 8 37 40 39 00, 40 39 93, el. p. info@dainavospoliklinika.lt www.dainavospoliklinika.lt
12.	VšĮ Kauno Kalniečių poliklinika	Savanorių pr. 369, Kaunas	Tel. 8 37 311 681, tel. 401 452, 40 14 16, el. p. info@kalnieciupoliklinika.lt www.kalnieciupoliklinika.lt
13.	VšĮ Kauno Šančių poliklinika	Juozapavičiaus pr. 72, Kaunas	tel. 8 37 34 22 87, el. p. info@sanciupoliklinika.lt www.sanciupoliklinika.lt
14.	VšĮ Kauno Šilainių poliklinika	Baltų pr. 7, Kaunas	tel. 8 37 377 771, el. p. info@silainiupoliklinika.lt www.silainiupoliklinika.lt
15.	VšĮ Pakaunės pirminės sveikatos priežiūros centras	Lietuvių g. 22, Kaunas	tel. 8 37 204 953, 202 204, el. p. pakaunespspc@gmail.com www.pakaunespspc.lt
16.	UAB Bendrosios medicinos praktika	Savanorių pr. 421, 423 Kaunas	tel. (8 37) 31 36 65, el. p. info@daktaras.lt www.daktaras.lt

17.	UAB „Medgintras“, Senamiesčio šeimos klinika	1) Šv. Gertrūdos 64, Kaunas; 2) Šiaurės pr. 8C, Kaunas	1) tel. 8 37 227 410, 8 611 18 427, el. p. info@ senamiescioseimosklinika.lt www.senamiescioseimosklinika.lt 2) tel. (8 37) 38 71 01, el. p. info@siauresseimosklinika.lt
18.	UAB „Vita Longa“	Panerių g. 121, Kaunas; Raudondvario pl. 164, Kaunas; A. Stulginskio g. 67, Kaunas	tel. 8 37 337 907, 337 870, 260 929, 260 939, el. p. info@seimosklinika.lt www.seimosklinika.lt
19.	Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninė Kauno klinikos	Eivenių g. 2, Kaunas	8 37 326 229, 326 981, el. p. psichiatrijos.klinika@ kaunoklinikos.lt www.lsmuni.lt
20.	UAB Baltijos psichikos sveikatos centras	Kovo 11-osios g. 22, Kaunas	tel. 8 37 225 577, 227 777, 8 677 76 075, el. p. info@baltijoscentras.lt www.avevitaklinika.lt
21.	UAB „InMedica“	Baltų pr. 7A, Kaunas	tel. 8 37 337 347, el. p. silainiai@inmedica.lt www.inmedica.lt
22.	UAB „Sveikatos ratas“	Tirkiliškių g. 51, Kaunas	tel. 8 37 393 404, 8 657 62 538, el. p. info@sveikatosratas.lt www.sveikatosratas.lt
23.	VšĮ „Auki sveikas“	Žemaičių g. 31, Kaunas	tel. 8 37 750 800, el. p. administracija@aklinika.lt www.aklinika.lt
24.	UAB „MediCa klinika“	1) V. Krėvės pr. 53, Kaunas; 2) Vytauto g. 68A, Garliava; 3) Vytauto g. 40, Prienai	1) tel. 8 37 313 491, el. p. kaunas@medicaklinika.lt www.medicaklinika.lt 2) tel. 8 37 393 952, 8 614 40 995 el. p. garliava@medicaklinika.lt 3) tel. 8 319 60 474, 8 620 22 371, el. p. prienai@medicaklinika.lt

25.	UAB Saulės šeimos medicinos centras	Taikos pr. 51A, Kaunas	tel. 8 37 440 003, 33 27 19, el. p. saulescentras@gmail.com www.psichikoscentras.saulescentras.lt
26.	VšĮ Garliavos pirminės sveikatos priežiūros centras	Vytauto g. 63, Kauno r., Garliava	tel. 8 37 393 797, 8 37 393 946, el. p. pspcgarliava@takas.lt www.sveikatoscentras-kaunor.lt
27.	UAB „Analizė“	Studentų g. 1, Akademijos mstl., Kauno r.	tel. 8 37 337 455, 337 450, el. p. info@pilenuspc.lt
28.	UAB „Neuronas“	Bažnyčios g. 23, Vilkija, Kauno r.	tel. 8 37 559 183
29.	VšĮ Kėdainių pirminės sveikatos priežiūros centras	Budrio g. 5, Kėdainiai	tel. 8 347 51 573, 64 459, el. p. a.rimkeviciene@kedainiupsc.lt www.kedainiupsc.lt
30.	VšĮ Prienų pirminės sveikatos priežiūros centras	Pušyno g. 2, Prienai	tel. 8 319 60 435, 60 196, el. p. administracija@prienaiupsc.lt www.prienaiupsc.lt
31.	VšĮ Raseinių psichikos sveikatos centras	Ligoninės g. 6, Raseiniai	tel. 8 428 70 065, el. p. rpsc@raseiniupsc.lt., www.raseiniupsc.lt

KLAIPĖDOS APSKRITIS

32.	VšĮ Klaipėdos psichikos sveikatos centras	Galinio Pylimo g. 3B, Klaipėda	tel. 8 46 410 031, 410 027, el. p. info@kpsc.lt www.kpsc.lt
33.	UAB „Nefridos klinika“	Nidos g. 3, Nidos g. 1B, Klaipėda	tel. 8 46 39 70 70, el. p. info@nefrida.lt www.nefrida.lt

34.	UAB „MediCa klinika“	1) Vingio g. 16B–1, Klaipėda; 2) Šilutės pl. 38, Klaipėda; 3) Galinio Pylimo 3A, Klaipėda	1) tel. 8 46 323 410, 8 640 40 004, el. p. klaipeda@medicaklinika.lt www.medicaklinika.lt 2) tel. 8 46 30 07 21, 8 620 82 122 el. p. klaipeda.silutes38@medicaklinika.lt 3) tel. 8 46 311 911, 8 46 256 596 (vaikų kabinetas) klaipeda.galiniopylimo3a@medicaklinika.lt
35.	VšĮ Klaipėdos r. savivaldybės Gargždų pirminės sveikatos priežiūros centras	Basanavičiaus g. 1, Gargždai, Klaipėdos r.	tel. 8 46 453 839, 452 960, el. p. info@gsc.lt www.gsc.lt
36.	Kretingos r. savivaldybės VšĮ Kretingos psichikos sveikatos centras	Žemaitės al. 1, Kretinga	tel. 8 445 79 055, el. p. info@kretingospsc.lt www.kretingospsc.lt
37.	VšĮ Palangos asmens sveikatos priežiūros centras	Vytauto g. 92, Palanga	tel. 8 460 53 837, tel. 56 231, el. p. palangospsc@gmail.com www.palangopoliklinika.lt
38.	VšĮ Vilniaus psichoterapijos ir psichoanalizės centro Palangos skyrius	Medvalakio g. 6, Palanga	tel. 8 655 03 304, el. p. palanga@asklinika.lt www.asklinika.lt www.vppc.lt
39.	UAB Skuodo psichikos sveikatos ir psichoterapijos centras	Vytauto g. 8, Skuodas	tel. 8 440 73 971, el. p. rstanius@gmail.com
40.	UAB Šilutės psichikos sveikatos ir psichoterapijos centras	M. Jankaus g. 10, Šilutė	tel. 8 441 62 363, 62 305, 8 655 02 251, el. p. mbistirckiene@silutespsc.lt www.silutespsc.lt

MARIJAMPOLĖS APSKRITIS

41.	VšĮ Kazlų Rūdos pirminės sveikatos priežiūros centras	Vytauto g. 45, Kazlų Rūda, Marijampolės r.	tel. 8 343 95 054, el. p. k.r.poliklinika@gmail.com www.kazlurudospspc.lt
42.	VšĮ Marijampolės pirminės sveikatos priežiūros centras	Kriaučiūno g. 2, Marijampolė	tel. 8 343 94 021, el. p. info@marijampolespspc.lt www.marijampolespspc.lt
43.	R. Bernoto pirminės sveikatos priežiūros centras	Palangos g. 1, Marijampolė	tel. 8 343 72 955, el. p. rbernotopspc@takas.lt
44.	UAB „Medgintras“	Sporto g. 2, Marijampolė	tel. 8 343 73 655, 8 695 80050 sveikatosklinika@gmail.com
45.	UAB Šakių psichikos sveikatos centras	V. Kudirkos g. 45, Šakiai	tel. 8 345 51 021, el. p. psichcentras@gmail.com
46.	VšĮ Vilkaviškio pirminės sveikatos priežiūros centras	P. Jašinsko g. 2, Vilkaviškis	tel. 8 342 51 810, 60 113, el. p. pspc@vilkaviskis.lt www.pspcvilkaviskis.lt

PANEVĖŽIO APSKRITIS

47.	VšĮ Biržų r. savivaldybės poliklinika	Vilniaus g. 117, Biržai	tel. 8 450 31 358, el. p. rastai@birzupoliklinika.lt www.birzupoliklinika.lt
48.	VšĮ Kupiškio r. savivaldybės pirminės asmens sveikatos priežiūros centras	Krantinės g. 30, Kupiškis	tel. 8 459 52 148, 51 902, el. p. info@kupiskiopaspc.lt www.kupiskiopaspc.lt
49.	VšĮ Vilniaus psichoterapijos ir psichoanalizės centro Panevėžio skyrius	Nemuno g. 75, Panevėžys	tel. 8 45 50 06 05, 43 02 23, el. p. info@panvppc.lt, panevezys@vppc.lt www.vppc.lt

50.	VšĮ Panevėžio r. savivaldybės poliklinika	A. Jakšto 4, Panevėžys	tel. 8 45 502 210, 502 217, el. p. info@prsp.lt www.prsp.lt
51.	VšĮ Pasvalio pirminės asmens sveikatos priežiūros centras	Geležinkelių g. 70, Pasvalys	tel. 8 451 34 320, 33 118, el. p. centras@pasvaliopaspc.lt www.pasvaliopaspc.lt
52.	VšĮ Rokiškio psichikos sveikatos centras	Vytauto g. 35B, Rokiškis	tel. 8 458 71 696, el. p. rokiskiops@gmail.com
53.	UAB Šeimos klinika „Hiperika“	Aukštakalnio g. 5, Utena	tel. 8 389 72 254, 8 614 10 100, el. p. info@hiperika.lt www.hiperika.lt
54.	UAB „Dilina“	J. Basanavičiaus g. 54, Utena	tel. 8 389 61 535, 8 616 27 575

ŠIAULIŲ APSKRITIS

55.	VšĮ Joniškio psichikos sveikatos centras	Vilniaus g. 6, Joniškis	tel. 8 426 60 040, el. p. info@jonpsc.lt www.jonpsc.lt
56.	VšĮ Kelmės r. psichikos sveikatos centras	Vytauto Didžiojo g. 84A, Kelmė	tel. 8 427 61 453, el. p. psichikos.centras@gmail.com www.kelmespsc.lt.
57.	VšĮ Pakruojo r. pirminės sveikatos priežiūros centras	Basanavičiaus g. 4, Pakruojis	tel. 8 421 69 049, el. p. info@pakpspc.lt www.pakpspc.lt
58.	VšĮ Akmenės r. psichikos sveikatos centras	Respublikos g. 32, Naujoji Akmenė	tel. 8 425 56 848, el. p. administracija@akmenespoliklinika.lt
59.	VšĮ Radviliškio r. pirminės sveikatos priežiūros centras	Gedimino g. 9B, Radviliškis	tel. 8 422 51 149, el. p. radviliskiops@gmail.com www.radviliskiopoliklinika.lt
60.	VšĮ Šiaulių centro poliklinika	Vytauto g. 101, Šiauliai	tel. 8 41 52 54 19, el. p. info@siauliupoliklinika.lt www.siauliupoliklinika.lt

61.	VšĮ Dainų pirminės sveikatos priežiūros centras	Aido g. 18, Šiauliai	tel. 8 41 41 66 53, el. p. sekretore@dainupspc.lt www.dainupspc.lt
62.	VšĮ Šiaulių r. pirminės sveikatos priežiūros centras	J. Basanavičiaus g. 18, Kuršėnai	tel. 8 41 58 20 69, pspc@kursenai-medicina.lt

TAURAGĖS APSKRITIS

63.	VšĮ Jurbarko r. psichikos sveikatos centras	Vydūno g. 56D, Jurbarkas	tel. 8 447 54 992, el. p. info@jurbarkopspc.lt www.jurbarkopsc.lt
64.	VšĮ Šilalės psichikos sveikatos ir psichologinio konsultavimo centras	Maironio g. 20A, Šilalė	tel. 8 449 74 620, el. p. uab@silalepsc.lt
65.	VšĮ Tauragės r. pirminės sveikatos priežiūros centras	Jūros g. 5, Tauragė	tel. 8 446 62 269, el. p. poliklinika@tvk.lt
66.	UAB „EGO PS“	Gintaro g. 9, Tauragė	tel. 8 441 57 242

TELŠIŲ APSKRITIS

67.	UAB Mažeikių psichinės sveikatos centras	Vilties g. 12, Mažeikiai	tel. 8 443 25 337, tel. 25 338, el. p. mazeikiupsc@gmail.com www.mazeikiupsc.lt
68.	UAB Plungės sveikatos centras	J. T. Vaižganto g. 112, Plungė	tel. 8 448 52577, 71 591, 71 597, el. p. info@psc.lt www.psc.lt
69.	UAB „Klinika Pulsas“	Vytauto g. 3–1, Plungė	tel. 8 448 57 433, el. p. tom7zam@hotmail.com

70.	A. Klišonio komercinė firma „Inesa“	J. T. Vaižganto g. 114, Plungė	tel. 8 448 58 810, tel. 72 194, el. p. administracija@klinikainesa.lt
71.	VšĮ Rietavo pirminės sveikatos priežiūros centras	Plungės g. 13, Rietavas	tel. 8 448 68 539, tel. 68 181, el. p. ligonine@rietavas.lt www.rietavospsc.lt
72.	UAB Žemaitijos psichikos sveikatos centras	Kalno g. 21A, Telšiai	tel. 8 444 74 313, el. p. zemaitijoscentras@gmail.com www.zpspc.lt

UTENOS APSKRITIS

73.	VšĮ Anykščių r. psichikos sveikatos centras	V. Kudirkos g. 1, Anykščiai	tel. 8 381 56 704, 51 083, el. p. anyksciu.rpsc@is.lt www.apsc.lt
74.	UAB Ignalinos sveikatos centras	Ligoninės 13A, Ignalina	tel. 8 386 52 290, 52 012, el. p. info@iscentras.lt www.iscentras.lt
75.	VšĮ Ignalinos r. poliklinika	Ligoninės g. 13, Ignalina	tel. 8 386 52 848, el. p. info@ignalinospoliklinika.lt www.ignalinospoliklinika.lt
76.	VšĮ Molėtų r. pirminės sveikatos priežiūros centras	Vilniaus g. 76, Molėtai	tel. 8 383 52 205, 51 151, el. p. info@moletupspc.lt www.moletupspc.lt
77.	VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras	Aukštakalnio g. 5, Utena	tel. 8 389 63 768, 63 769, 63 750, el. p. info@utenospspc.lt www.utenospspc.lt
78.	VšĮ Visagino pirminės sveikatos priežiūros centras	Taikos pr. 15, Visaginas	tel. 8 386 72 058, el. p. vispol@dkd.lt www.visaginospsc.lt
79.	VšĮ Zarasų r. savivaldybės pirminės sveikatos priežiūros centras	Malūno g. 4, Zarasai	tel. 8 385 53 930, 52 465, el. p. zarasupspc@hipokratas.lt www.zarasupspc.lt

VILNIAUS APSKRITIS

80.	VšĮ Elektrėnų psichikos sveikatos priežiūros centras	Taikos g. 6A, Elektrėnai	tel. 8 528 39 646, 8 655 12 148, el. p. epsspc@elpsichiatrija.lt www.elpsichiatrija.lt
81.	VšĮ Šalčininkų pirminės sveikatos priežiūros centras	Nepriklausomybės g. 38, Šalčininkai	tel. 8 380 51 942, 51 298, el. p. info@slacininkupspc.lt www.salcininkupspc.lt
82.	VšĮ Širvintų r. pirminės sveikatos priežiūros centras	P. Cvirkos g. 13, Širvintos	tel. 8 382 30 250, el. p. rastine@sirvintupspc.lt www.sirvintupspc.lt
83.	VšĮ Švenčionių r. pirminės sveikatos priežiūros centras	Strūnaičio g. 3, Švenčionys	tel. 8 387 68 221, el. p. info@svencionyspspc.lt www.svencionyspspc.lt
84.	VšĮ Trakų psichikos sveikatos centras	Mindaugo g. 17, Trakai	tel. 8 528 55 939, 55 945, el. p. trakupsc@gmail.com psctrakai@gmail.com www.trakupsc.lt
85.	VšĮ Ukmergės pirminės sveikatos priežiūros centras	Vytauto g. 105, Ukmergė	tel. 8 340 65 007, el. p. adm@ukmergespspc.lt www.ukmergespspc.lt
86.	UAB Vilkmergės klinika	Kauno g. 80, Ukmergė	tel. 8 340 53 330 el. p. info@vilkmergesklinika.lt
87.	VšĮ Antakalnio poliklinika	Antakalnio g. 59, Vilnius	tel. 8 5 234 74 86, el. p. info@antakpol.lt www.antakpol.lt
88.	VšĮ Karoliniškių poliklinika	L. Asanavičiūtės g. 27A, Vilnius	tel. 8 5 245 84 17, el. p. rastine@karpol.lt, karolpsc@gmail.com www.karpol.lt
89.	VšĮ Lazdynų poliklinika	Architektų g. 17, Vilnius	tel. 8 5 216 88 17, el. p. info@lazdynupol.lt www.lazdynupol.lt

90.	VšĮ Naujosios Vilnios poliklinika	V. Sirokoslės g. 8, Vilnius	tel. 8 5 260 68 78, el. p. administracija@nvpoliklinika.lt www.nvpoliklinika.lt
91.	VšĮ Centro poliklinika, VšĮ Vytenio pirminės asmens sveikatos priežiūros centras	Vytenio g. 59, Vilnius	tel. 8 5 251 40 58, el. p. vytenis.info@pylimas.lt www.pylimas.lt
92.	VšĮ Šeškinės poliklinika	Šeškinės g. 24, Vilnius	tel. 8 5 252 57 88, el. p. seskines@poliklinika.lt www.poliklinika.lt
93.	VšĮ Naujininkų poliklinika	Dariaus ir Girėno g. 18, Vilnius	tel. 8 5 216 44 38, el. p. naupol@gmail.com www.naupol.lt
94.	VšĮ Vilniaus r. centrinė poliklinika	Laisvės pr. 79, Vilnius	tel. 8 5 247 69 96, faks. 238 81 28, el. p. vrcp@vrcp.lt www.vrcp.lt
95.	VšĮ Justiniškių šeimos gydytojų kabinetas	Taikos g. 95-24, Vilnius	tel. 8 5 244 72 08
96.	VšĮ Vilniaus psichoterapijos ir psichoanalizės centras	1) Ažuolyno g. 5A, Vilnius; 2) Mokyklos g. 10, Grigiškės	1) tel. 8 5 260 76 36, el. p. info@vppc.lt, vilnius@vppc.lt www.vppc.lt 2) tel. 8 5 230 03 21, 8 655 99 503, el. p. grigiskes@vppc.lt
97.	VšĮ Žirmūnų psichikos sveikatos centras	Žirmūnų g. 67A, Vilnius	tel. 8 5 277 94 96, 8 672 54 232, el. p. info@pssc.lt www.pssc.lt
98.	UAB Žvėryno klinika	Elnių g. 27–94, Vilnius	tel. 8 5 272 20 82, el. p. zverynoklinika@gmail.com www.zverynoklinika.webs.com
99.	UAB Vilniaus sveikatos namai	A. J. Povilaičio g. 18, Vilnius	tel. 8 5 240 04 01, 278 43 82, el. p. info@vsn.lt www.vsn.lt

100.	VšĮ VU ligoninės Santariškių klinikos	Kairiūkščio g. 2, Vilnius	tel. 8 5 236 51 15, 236 53 29, el. p. smc@santa.lt www.santa.lt
101.	VšĮ Antakalnio psichiatrijos konsultacijų centras	Antakalnio g. 84, Vilnius	tel. 8 5 270 98 48, 8 676 00 121 el. p. apkc@bnk.lt www.psichologai-psichiatrai.lt
102.	VšĮ Vilniaus miesto klinikinės ligoninės Antakalnio filialas	Antakalnio g. 124, Vilnius	tel. 8 5 234 23 71, el. p. vual@aiva.lt www.vual.lt
103.	Vidaus reikalų ministerijos Medicinos centras	Dainavos g. 5, Vilnius	tel. 8 5 271 85 89, el. p. poliklinika@vrm.lt
104.	UAB Medicinos paslaugų centras	Vydūno g. 19, Vilnius	tel. 8 5 240 95 62, 240 96 37, el. p. administracija@smcentras.lt www.smcentras.lt
105.	UAB „Saulėtekio klinika“	Antakalnio g. 38–33, Vilnius	tel. 8 5 210 54 88, 234 40 69, el. p. sauletekis38@yahoo.com www.sauletekioklinika.lt
106.	UAB „InMedica“	1) Molėtų g. 13, Didžioji Riešė, Vilniaus r.; 2) Šeškinės g. 30–5, Vilnius; 3) Klevų al. 32, Lentvaris 4) Asanavičiūtės g. 20, Vilnius 5) P. Baublio g. 2, Vilnius 6) Šeškinės g. 30–5, Vilnius 7) Žirmūnų g. 70, Vilnius 8) Jonožolių g. 3, Vilnius	1) tel. 8 5 219 00 27, el. p. riese@inmedica.lt www.inmedica.lt 2) tel. 8 5 250 48 48, el. p. seskine@inmedica.lt 3) tel. 8 5 282 80 85, el. p. lentvaris@inmedica.lt 4) tel. 8 5 244 68 49, el. p. karoliniskes@inmedica.lt 5) tel. 8 5 219 00 27 el. p. santariskes@inmedica.lt 6) tel. 8 5 250 48 48 el. p. seskine@inmedica.lt 7) tel. 8 5 277 17 00 el. p. zirmunai@inmedica.lt 8) tel. 8 5 240 21 65 el. p. lazdynai@inmedica.lt

2 priedas

REGIONINIAI DIFERENCIJUOTI KOMPLEKSNĖS PSICHIATRINĖS PAGALBOS VAIKUI IR ŠEIMAI CENTRAI

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikos

Adresas: Eivenių g. 2, LT-50009 Kaunas

Tel.: (8 37) 326 375, 326 376, faks. (8 37) 326 427;

El. paštas: rastine@kaunoklinikos.lt

Interneto svetainė: www.kaunoklinikos.lt

Kompleksinė psichiatrinė pagalba vaikams ir šeimoms teikiama: Kauno klinikų Psichiatrijos klinikos Vaikų ir paauglių psichiatrijos sektoriuje, Psichiatrijos klinikos Vaikų ir paauglių psichiatrijos dienos stacionare, Kauno klinikų Nervų sistemos ligų ambulatoriniame skyriuje, Kauno klinikų vaikų ligų skyriuose bei Vaikų konsultacinės poliklinikos vaikų priėmimo poskyryje.

VšĮ Respublikinė Klaipėdos ligoninė

Adresas: S. Nėries g. 3, Klaipėda.

Tel. (8 46) 410 711, faks. (8 46) 410 716

El. paštas: info@kal.lt

Interneto svetainė: www.rkligonine.lt

Kompleksinė psichiatrinė pagalba vaikams ir šeimoms teikiama Respublikinės Klaipėdos ligoninės Psichiatrijos filialo Vaikų psichiatrijos skyriuje.

VšĮ Respublikinė Panevėžio ligoninė

Adresas: Smėlynės g. 25, Panevėžys

Tel. (8 45) 507 244, faks. (8 45) 501 520

El. paštas: info@panevezioligonine.lt

Interneto svetainė: www.panevezioligonine.lt

Kompleksinė psichiatrinė pagalba vaikams ir šeimoms teikiama Respublikinės Panevėžio ligoninės Konsultacijų poliklinikos Vaikų ir paauglių psichiatrijos dienos stacionare.

VšĮ Respublikinė Šiaulių ligoninė

Adresas: V. Kudirkos g. 99, Šiauliai

Tel. (8 41) 524 257, faks. (8 41) 524 295

El. paštas: info@siauliuligonine.lt

Interneto svetainė: www.siauliuligonine.lt

Kompleksinė psichiatrinė pagalba vaikams ir šeimoms teikiama Respublikinės Šiaulių ligoninės Psichiatrijos klinikos Vaikų ir paauglių centre.

Vaikų ligoninės, VšĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santaros klinikų filialo, Vaiko raidos centras

Adresas: Santariškių g. 7, Vilnius, ir J. Kairiūkščio g. 2, Vilnius

Tel. (8 5) 272 0570, mob. tel. 8 640 36696

El. paštas: raida@santa.lt

Interneto svetainė: www.vaikuligonine.lt

3 priedas

SAVIVALDYBIŲ ADMINISTRACIJŲ VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SKYRIŲ (TARNYBŲ) KONTAKTINIAI DUOMENYS

Eil. Nr.	Pavadinimas, adresas	Kontaktiniai duomenys
1.	AKMENĖ Šiaulių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Akmenės rajone L. Petravičiaus a. 2, Naujoji Akmenė	Tel. 8 610 91 972 El. p. ruta.ziediene@vaikoteises.lt
2.	ALYTAUS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Gardino g. 37, LT-62154 Alytus	Tel. 8 611 89 342 El. p. alytaus.apskritis@vaikoteises.lt Zaneta.Abromaitiene@vaikoteises.lt
3.	ALYTAUS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Alytaus mieste Gardino g. 37, Alytus	Tel. 8 694 49 059 agne.malakauskaite@vaikoteises.lt
4.	ALYTAUS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Alytaus rajone Pulko g. 21, Alytus	Tel. 8 618 16 097 renata.kruk@vaikoteises.lt
5.	ANYKŠČIAI Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Anykščių rajone J. Biliūno g. 19, Anykščiai	Tel. 8 610 80 752 El. p. laima.zukiene@vaikoteises.lt
6.	BIRŠTONAS Kauno apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Birštono mieste Jaunimo g. 2, Birštonas	Tel. 8 680 29 061 El. p. romualda.barštienė@vaikoteises.lt
7.	BIRŽAI Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Biržų rajone Vytauto g. 59, Biržai	Tel. 8 613 12 448 El. p. giedra.gedviliene@vaikoteises.lt

8.	DRUSKININKAI Alytaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Druskininkų mieste M. K. Čiurlionio g. 80, Druskininkai	Tel. 8 694 81 217 vaiva.kirkauskiene@vaikoteises.lt
9.	ELEKTRĖNAI Vilniaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Elektrėnuose Rungos g. 5, Elektrėnai	Tel. 8 613 20 256 El. p. aldute.jaseliune@vaikoteises.lt
10.	IGNALINA Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Ignalinos rajone Laisvės a. 70, Ignalina	Tel. 8 610 82 261 El. p. svetlana.priscepa@vaikoteises.lt
11.	JONAVA Kauno apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Jonavos rajone Žeminių g. 13, LT-55158, Jonava	Tel. 8 613 09 475 El. p. elegijus.laimikis@vaikoteises.lt
12.	JONIŠKIS Šiaulių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Joniškio rajone Livonijos g. 4, Joniškis	Tel. 8 694 46 313 El. p. olga.vaiciuniene@vaikoteises.lt
13.	JURBARKAS Tauragės apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Jurbarko rajone S. Dariaus ir S. Girėno g. 96, Jurbarkas	Tel. 8 613 07 463 El. p. eglute.tamuliene@vaikoteises.lt
14.	KAIŠIADORYS Kauno apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Kaišiadorių rajone Katedros g. 4, Kaišiadorys	Tel. 8 616 97 523 El. p. irena.kiseliene@vaikoteises.lt
15.	KALVARIJA Marijampolės apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Kalvarijoje Laisvės g. 2, Kalvarija	Tel. 8 610 90 853 El. p. erika.stankeviciene@vaikoteises.lt
16.	KAUNO apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius K. Donelaičio g. 6, Kaunas	Tel. 8 698 23 156 El. p. Kauno.apskritis@vaikoteises.lt neringa.martisiene@vaikoteises.lt

17.	KAUNO apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Kauno rajone K. Donelaičio g. 6, Kaunas	Tel. 8 611 06 415 El. p. sigita.mockiene@vaikoteises.lt
18.	KAUNO miesto vaiko teisių apsaugos skyrius Laisvės al. 43, Kaunas	Tel. 8 610 99 268 El. p. Kauno.miestas@vaikoteises.lt Andzelika.Vezbaviciute@vaikoteises.lt
19.	KAZLŲ RŪDA Marijampolės apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Kazlų Rūdoje Vytauto g. 45, Kazlų Rūda	Tel. 8 618 23 128 El. p. ugne.aukstakalniene@vaikoteises.lt
20.	KELMĖ Šiaulių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Kelmės rajone Žemaitės g. 24, Kelmė	Tel. 8 619 56 209 El. p. vaidaliniene@vaikoteises.lt
21.	KĖDAINIAI Kauno apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Kėdainių rajone Knypavos Rinkos a. 1, Kėdainiai	Tel. 8 694 54 684 El. p. vilma.juskeviciene@vaikoteises.lt
22.	KLAIPĖDOS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius I. Kanto g. 11, Klaipėda	Tel. 8 610 84 643 El. p. Klaipedos.apskritis@vaikoteises.lt rasa.bekeziene@vaikoteises.lt
23.	KLAIPĖDOS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Klaipėdos mieste I. Kanto g. 11, Klaipėda	Tel. 8 694 89 474 El. p. Grazina.Auryliene@vaikoteises.lt
24.	KLAIPĖDOS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Klaipėdos rajone Klaipėdos g. 11, Gargždai	Tel. 8 610 81 206 El. p. irena.saulyte@vaikoteises.lt
25.	KRETINGA Klaipėdos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Kretingos rajone Vilniaus g. 8, Kretinga	Tel. 8 611 69 175 El. p. rasa.piekiene@vaikoteises.lt

26.	KUPIŠKIS Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Kupiškio rajone L. Stuokos Gucevičiaus a. 9, Kupiškis	Tel. 8 620 32 791 El. p. violeta.motiejuniene@vaikoteises.lt
27.	LAZDIJAI Alytaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Lazdijų rajone Vilniaus g. 19, Lazdijai	Tel. 8 612 24 833 El. p. daiva.gorochovenkiene@vaikoteises.lt
28.	MAŽEIKIAI Telšių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Mažeikių rajone Laižuvos g. 3, Mažeikiai	Tel. 8 610 93 641 El. p. zivile.konteniene@vaikoteises.lt
29.	MARIJAMPOLĖS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Vytauto g. 17, Marijampolė	Tel. 8617 76 756 El. p. Marijampoles.apskritis@vaikoteises.lt Dovile.Burbaite@vaikoteises.lt
30.	MARIJAMPOLĖS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Marijampolės mieste Kęstučio g. 4, Marijampolė	Tel. 8 613 81 421 El. p. vaidas.zabilevicius@vaikoteises.lt
31.	MOLĖTAI Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Molėtų rajone skyrius Vilniaus g. 44, Molėtai	Tel. 8 610 91 572 El. p. jurate.diliene@vaikoteises.lt
32.	NERINGA Klaipėdos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Neringos mieste Taikos g. 2, Nida	Tel. 8 694 76 457 El. p. donata.atkocaitiene@vaikoteises.lt
33.	PAGĖGIAI Tauragės apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Pagėgiuose Vilniaus g. 46, Pagėgiai	Tel. 8 610 95 432 El. p. lina.augustinaviciute@vaikoteises.lt
34.	PAKRUOJIS Šiaulių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Pakruojo rajone Vytauto Didžiojo g. 63, Pakruojis	Tel. 8 610 88 679 El. p. egle.koskute@vaikoteises.lt

35.	PALANGA Klaipėdos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Palangos mieste Vytauto g. 87, Palanga	Tel. 8 610 98 768 El. p. ilona.lingyte@vaikoteises.lt
36.	PANEVĖŽIO apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Vasario 16-osios g. 60, Panevėžys	Tel. 8 611 74 897 El. p. Panevezio.apskritis@vaikoteises.lt Astra.Kanisauskiene@vaikoteises.lt
37.	PANEVĖŽIO apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Panevėžio mieste Vasario 16-osios g. 60, Panevėžys	Tel. 8 610 86 614 El. p. zaneta.ginaite@vaikoteises.lt
38.	PANEVĖŽIO apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Panevėžio rajone Vasario 16-osios g. 27, Panevėžys	Tel. 8 617 37 104 El. p. irena.matuzeviciene@vaikoteises.lt
39.	PASVALYS Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Pasvalio rajone Vytauto Didžiojo a. 1, Pasvalys	Tel. 8 613 12 681 El. p. laura.kavaliauskaite@vaikoteises.lt
40.	PLUNGĖ Telšių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Plungės rajone A. Jucio g. 9, Plungė	Tel. 8 610 88 616 El. p. irmante.batakiene@vaikoteises.lt
41.	PRIENAI Kauno apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Prienų rajone Laisvės a. 12, Prienai	Tel. 8 611 02 985 El. p. rasa.oliseviciene@vaikoteises.lt
42.	RADVILIŠKIS Šiaulių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Radviliškio rajone Aušros a. 10, Radviliškis	Tel. 8 617 37 383 El. p. larisa.pauriene@vaikoteises.lt
43.	RASEINIAI Kauno apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Raseinių rajone Vytauto Didžiojo g. 1, Raseiniai	Tel. 8 610 89 215 El. p. valerija.jankauskiene@vaikoteises.lt

44.	RIETAVAS Telšių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Rietave Oginskių g. 10, Rietavas	Tel. 8 617 48 327 El. p. zibute.milienne@vaikoteises.lt
45.	ROKIŠKIS Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Rokiškio rajone Respublikos g. 94, Rokiškis	Tel. 8 618 54 211 El. p. gitana.cerniauskiene@vaikoteises.lt
46.	SKUODAS Klaipėdos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Skuodo rajone Vilniaus g. 13, Skuodas	Tel. 8 613 97 256 El. p. zita.lenkiene@vaikoteises.lt
47.	ŠAKIAI Marijampolės apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Šakių rajone Bažnyčios g. 4, Šakiai	Tel. 8 615 56 913 El. p. ruta.lebedzinskiene@vaikoteises.lt
48.	ŠALČININKAI Vilniaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Šalčininkų rajone Vilniaus g. 49, Šalčininkai	Tel. 8 614 87 073 El. p. zdislavas.kulevicius@vaikoteises.lt
49.	ŠIAULIŲ apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Pakalnės g. 6A, Šiauliai	Tel. 8 694 27 339 El. p. Siauliu.apskritis@vaikoteises.lt Donatas.Zakaris@vaikoteises.lt
50.	ŠIAULIŲ apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Šiaulių mieste Pakalnės g. 6A, Šiauliai	Tel. 8 613 10 688 El. p. jolanta.zukauskiene@vaikoteises.lt
51.	ŠIAULIŲ apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Šiaulių rajone Sukilėlių g. 41, Šiauliai	Tel. 8 617 39 540 El. p. edita.pleskaite@vaikoteises.lt
52.	ŠILALĖ Tauragės apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Šilalės rajone J. Basanavičiaus g. 2, Šilalė	Tel. 8 610 86 741 El. p. jolanta.kvietkauskiene@vaikoteises.lt

53.	ŠILUTĖ Klaipėdos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Šilutės rajone Lietuvininkų g. 10–5, Šilutė	Tel. 8 694 50 895 El. p. indra.pranaitiene@vaikoteises.lt
54.	ŠIRVINTOS Vilniaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Širvintų rajone Plento g. 41, Širvintos	Tel. 8 694 69 782 El. p. giedre.vaiciuniene@vaikoteises.lt
55.	ŠVENČIONYS Vilniaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Švenčionių rajone Vilniaus g. 19, Švenčionys	Tel. 8 611 02 157 El. p. ana.aidietiene@vaikoteises.lt
56.	TAURAGĖS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius S. Dariaus ir S. Girėno g. 12, Tauragė	Tel. 8 613 07 768 El. p. Taurages.apskritis@vaikoteises.lt birute.sragauskiene@vaikoteises.lt
57.	TAURAGĖS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Tauragės rajone S. Dariaus ir S. Girėno g. 12, Tauragė	Tel. 8 620 90 676 El. p. elena.jurgiliene@vaikoteises.lt
58.	TELŠIŲ apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Karaliaus Mindaugo g. 36, Telšiai	Tel. 8 617 23 097 El. p. Telsiu.apskritis@vaikoteises.lt andrej.pavlovskij@vaikoteises.lt
59.	TELŠIŲ apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Telšių rajone Karaliaus Mindaugo g. 36, Telšiai	Tel. 8 613 66 482 El. p. alma.tomkevicienne@vaikoteises.lt
60.	TRAKAI Vilniaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Trakų rajone V. Kudirkos g. 12 A, Trakai	Tel. 8 610 74 728 El. p. alina.kules@vaikoteises.lt
61.	UKMERGĖ Vilniaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Ukmergės rajone Vytauto g. 109, Ukmergė	Tel. 8 618 78 367 El. p. audrius.petuska@vaikoteises.lt

62.	UTENOS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius K. Donelaičio g. 10, 3 a., Utena	Tel. 8 694 22 340 El. p. Utenos.apskritis@vaikoteises.lt irena.gaigaliene@vaikoteises.lt
63.	UTENOS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Utenos rajone Utenio a. 7, Utena	Tel. 8 697 90 073 El. p. gailute.blaziene@vaikoteises.lt
64.	VARĖNA Alytaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Varėnos rajone J. Basanavičiaus g. 40, Varėna	Tel. 8 688 57 204 El. p. ausra.bacinskiene@vaikoteises.lt
65.	VILKAVIŠKIS Marijampolės apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Vilkaviškio rajone S. Daukanto g. 17A, Vilkaviškis	Tel. 8 611 09 082 El. p. rasa.blazaitiene@vaikoteises.lt
66.	VILNIAUS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius T. Ševčenkos g. 16G, Vilnius	Tel. 8 611 66 782 El. p. Vilniaus.apskritis@vaikoteises.lt Silva.Lukoseviciene@vaikoteises.lt
67.	VILNIAUS miesto vaiko teisių apsaugos skyrius T. Ševčenkos g. 16G, Vilnius	Tel. 8 613 51 122, 8 613 11 801 El. p. Vilniaus.miestas@vaikoteises.lt sandra.vrublevskiene@vaikoteises.lt
68.	VILNIAUS apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Vilniaus rajone T. Ševčenkos g. 16G, Vilnius	Tel. 8 611 63 314 El. p. edvard.zaksevskij@vaikoteises.lt
69.	VISAGINAS Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Visagino mieste Parko g. 14, Visaginas	Tel. 8 613 97 991 El. p. aleksandra.grigiene@vaikoteises.lt
70.	ZARASAI Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius Zarasų rajone Sėlių a. 14, Zarasai	Tel. 8 680 14 039 El. p. neringa.jefimoviene@vaikoteises.lt

4 priedas

PSICHOLOGINIŲ PEDAGOGINIŲ TARNYBŲ KONTAKTINIAI DUOMENYS

Eil. Nr.	Įstaiga	Adresas	Telefono numeris	El. paštas
1.	Akmenės rajono savivaldybės pedagoginė psichologinė tarnyba	Respublikos g. 22, LT-8132, N. Akmenė	8 425 52399	ppt@akmene.lt www.akmenesppt.lt
2.	Alytaus miesto pedagoginė psichologinė tarnyba	Pulko g. 1, LT-62112, Alytus	8 315 75507	ampt@ppt.alytus.lm.lt www.ppt.alytus.lm.lt
3.	Anykščių švietimo pagalbos centras	Muziejaus g. 20, LT-29001, Anykščiai	8 381 58 142 8 607 49 951	anyksciuspt@gmail.com www.centras.anyksciai.lm.lt
4.	Biržų švietimo pagalbos tarnyba	Vytauto g. 32, LT-41140, Biržai	8 450 34 658 8 450 31 127 8 450 34 657	spt.birzai@gmail.com www.bsptsvetaine.wixsite.com
5.	Druskininkų švietimo centras	M. K. Čiurlionio g. 80, LT-66245, Druskininkai	8 313 51 455	ppt@dscentras.lt j.kirkauskiene@gmail.com www.dscentras.lt
7.	Ignalinos rajono švietimo pagalbos tarnyba	Mokyklos g. 9, LT-30119, Ignalina	8 386 52 600	irspt@ignet.lt www.irspt.lt
8.	Jonavos rajono savivaldybės pedagoginė psichologinė tarnyba	S. G. Ilgūno g., LT-55148, Jonava	8 349 52 866 8 614 01 214	jonappt@gmail.com www.jonavosppt.lt

9.	Joniškio rajono švietimo centras	Melioratorių a. 14, LT-84001, Joniškis	8 426 66 038 8 426 66 061	mok.centras@sc.joniskis.lm.lt www.sc.joniskis.lm.lt
10.	Jurbarko rajono švietimo centras	Dariaus ir Girėnų g. 120A, LT-74187, Jurbarkas	8 447 51 192	ppt@jurbarkosc.lt www.jurbarkosc.lt
11.	Kaišiadorių švietimo ir sporto paslaugų centras	Gedimino g. 48, LT-56001, Kaišiadorys	8 346 43 814 8 610 27 714	sspc@kaišiadorys.lt www.ppt.kaišiadorys-sspc.lt
12.	Kauno pedagoginė-psichologinė tarnyba	A. Mickevičiaus g. 54, LT-3000, Kaunas	8 37 424 881 8 37 423 284	info@kppt.lm.lt www.kppt.lm.lt
13.	Kauno rajono švietimo centras	Saulės g. 12, LT-50239, Kaunas	8 37 380 065	ppt.kaunor@mezon.lt www.centras.krs.lt
14.	Kazlų Rūdos pedagoginė-psichologinė tarnyba	Atgimimo g. 1A, LT-69415 Kazlų Rūda	8 343 25 979 26 219	kr.ppt@inbox.lt www.kazlurudosppt.weebly.com
15.	Kelmės rajono pedagoginė-psichologinė tarnyba	J. Janonio g. 11, LT-86132, Kelmė	8 427 61 184	info@kelmesppt.lt www.kelmesppt.lt
16.	Kėdainių švietimo pagalbos tarnyba	Josvainių g. 40, LT-57265, Kėdainiai	8 347 52 544	direktorius@centras.kedainiai.lm.lt sekretore@centras.kedainiai.lm.lt www.centras.kedainiai.lm.lt
17.	Klaipėdos pedagoginė-psichologinė tarnyba	Debreceno g. 41-1, LT-94164, Klaipėda	8 463 42 253 8 699 10 201	klaipedosppt@gmail.com www.klaipedosppt.lt
18.	Klaipėdos rajono pedagoginė-psichologinė tarnyba	P. Cvirkos 19, LT-96134, Gargždai, Klaipėdos rajonas	8 464 53 945	klrppt@gmail.com www.klrppt.lt
19.	Kretingos rajono pedagoginė-psichologinė tarnyba	J. Pabrėžos g. 8, LT-97130, Kretinga	8 674 13 639 8 674 13 759	svietimocentras@kretingosrc.lt vaidota.vaisiene@kretingosrc.lt www.kretingosrc.lt

20.	Kupiškio rajono švietimo pagalbos tarnyba	Vilniaus g. 8, LT-40001, Kupiškis	8 459 35 144	kupiskio.pmmmc@gmail.com www.kupiskiopmmmc.lt
21.	Lazdijų švietimo centras	Seinų g. 1, LT-67113 Lazdijai	8 318 51 779	sc@lazdijai.lt www.sc.lazdijai.lt
22.	Marijampolės savivaldybės pedagoginė psichologinė tarnyba	Bažnyčios g. 19, LT-68298, Marijampolė	8 343 50 472	info@marijampoleppt.lt www.marijampoleppt.lt
23.	Mažeikių rajono pedagoginė psichologinė tarnyba	Naftininkų g. 9, LT-89239, Mažeikiai	8 443 20 341	pptmazeikiai@gmail.com www.ppt.mazeikiai.lm.lt
24.	Molėtų rajono švietimo pagalbos tarnyba	P.Cvirkos g. 1, LT-33140, Molėtai	8 383 54 066 8 687 59 642	info@sc.moletai.lt www.sc.moletai.lt
25.	Pakruojo suaugusiųjų ir jaunimo švietimo centras	Vytauto Didžiojo g. 63, LT-83158, Pakruojis	8 421 61 216	pakrsjc@gmail.com www.sjsc.pakruojis.lt
26.	Palangos švietimo pagalbos tarnyba	Vasario 16-osios g. 6, LT-00129, Palanga	8 460 40 106 8 620 96 165	info@palangosspt.lt www.palangosspt.lt
27.	Panevėžio pedagoginė psichologinė tarnyba	Topolių g. 12, LT-35169, Panevėžys	8 670 19 616	panevezioppt@gmail.com www.panevezioppt.lm.lt
28.	Panevėžio rajono pedagoginė psichologinė tarnyba	Vasario 16-osios g. 27, LT-35185, Panevėžys	8 454 60 264	ppt@panrs.lt www.ppt.panevezys.lm.lt
29.	Pasvalio rajono savivaldybės švietimo pagalbos tarnyba	Sodų g. 21, LT- 39151, Pasvalys	8 451 34 284	spt.pasvalys@gmail.com www.ppt.pasvalys.lt
30.	Plungės paslaugų ir švietimo pagalbos centras	V. Mačernio g. 12, LT-90132, Plungė	8 448 72 394 8 684 71 201	sekretore@suaugplunge.lt www.suaugplunge.lt
31.	Prienų švietimo pagalbos tarnyba	J. Brundzos g. 12A, LT-59127, Prienai	8 319 52 081 8 319 52 355	r.seniuniene@prienai.lt www.spt.prienai.lm.lt

32.	Radviliškio rajono savivaldybės švietimo ir sporto paslaugų centras, pedagoginė psichologinė tarnyba	Radvilų g. 17, LT-82177, Radviliškis	8 422 60 029 8 422 61 114	centras@radviliskiopc.lt www.ugdcentras.lt
33.	Raseinių rajono švietimo pagalbos tarnyba	V. Grybo g. 33, LT-60117, Raseiniai	8 428 51 571	info@rspt.lt www.rspt.lt
34.	Rokiškio rajono savivaldybės pedagoginė psichologinė tarnyba	J.Biliūno g. 2, LT-42001, Rokiškis	8 458 32 202	rokiskioppt@gmail.com www.ppt.rokiskis.lm.lt
35.	Skuodo pedagoginė psichologinė tarnyba	Šatrijos g. 5, LT-98001, Skuodas	8 440 79 280 8 645 16 743	pptskuodas@gmail.com www.skuodoppt.lt
36.	Šakių rajono savivaldybės pedagoginė psichologinė tarnyba	Šaulių g. 20, LT-71001, Šakiai	8 345 60 188	sakiai.ppt@gmail.com www.sakiiuppt.eu
37.	Šalčininkų rajono pedagoginė psichologinė tarnyba	Vilniaus g. 49, LT-17001, Šalčininkai	8 380 30 168	silobrit@gmail.com
38.	Šiaulių miesto pedagoginė psichologinė tarnyba	Pakalnės g. 6A, LT-76293, Šiauliai	8 415 26 048	ppt@siauliai.lt www.siauliiuppt.lt
39.	Šiaulių rajono švietimo pagalbos tarnyba	V. Dambrausko g. 17–2, Kuršėnai, Šiaulių rajonas	8 415 80813 8 675 24 482	svietimopagalba@ siauliiuraj.lt www.srspt.eu
40.	Šilalės švietimo pagalbos tarnyba	Nepriklausomybės g. 1, LT-75133, Šilalė	8 449 70 088	info@silsviet.lt www.silsviet.lt
41.	Šilutės rajono švietimo pagalbos tarnyba	Liepų g. 16, LT-99184, Šilutė	8 441 76 244	info@sptsilute.lt www.sptsilute.lt

42.	Širvintų rajono pedagoginė psichologinė tarnyba	Vilniaus g. 81, LT-19121, Širvintos	8 382 49 161	ppt@sirvintuppt.lt www.sirvintuppt.lt
43.	Švenčionių rajono švietimo pagalbos tarnyba	Sodų g. 30, LT-18126, Švenčionys	8 387 51 404	sc.svencionys@gmail.com www.svencioniuspc.lt
44.	Tauragės pagalbos mokytojui ir mokiniui centras	Aerodromo g. 6, LT-72186, Tauragė	8 446 55 244 8 446 62 018	pedagogas@taurage.lt www.tauragespmmc.lt
45.	Telšių švietimo centras	S. Daukanto g. 35, LT-87104, Telšiai	8 444 60 213 60 214, 53 445	info@sctelsiai.lt www.sctelsiai.lt
46.	Trakų rajono savivaldybės pedagoginė psichologinė tarnyba	Birutės g. 42, LT-21114, Trakai	8 528 41 001	rastine@trakuppt.lt www.trakuppt.lt
47.	Ukmergės švietimo pagalbos tarnyba	Klaipėdos g. 17, LT-20131, Ukmergė	8 340 53 509	rastine@usc.lt www.usc.lt
48.	Utenos švietimo centras	Maironio g. 12, LT-28143, Utena	8 389 51 741	usc@usc.utena.lm.lt www.usc.utena.lm.lt
49.	Varėnos švietimo centras	J. Basanavičiaus g. 9, LT-65183, Varėna	8 310 31 534	svietimo.centras@varena.lt www.varenossc.lt
50.	Vilkaviškio rajono švietimo pagalbos tarnyba	P. Jašinsko g. 2, LT-70103, Vilkaviškis	8 342 54 766 8 699 43 466	asta.grineviciene@vilkaviskis.lt www.spt.vilkaviskis.lm.lt
51.	Vilniaus miesto psichologinė pedagoginė tarnyba	A. Vivulskio g. 2A, LT-03220, Vilnius	8 5 265 0912 8 5 265 0908	rastine@ppt.vilnius.lm.lt www.vilniausppt.lt
52.	Vilniaus rajono pedagoginė psichologinė tarnyba	Mickevičiaus g.16, LT-15170, Nemenčinė	8 5 243 9429	info@ppt.vrsa.lt www.ppt.vrsa.lt
53.	Visagino švietimo pagalbos tarnyba	Draugystės 12, LT-31222, Visaginas	8 386 60 099	info@vspt.lt www.vspt.lt
54.	Zarasų švietimo pagalbos tarnyba	Savanorių g. 1, LT-32110, Zarasai	8 385 51 785	pedag.centras@zarasai.lt www.sczarasai.lt

5 priedas

Siunčiančiojo specialisto (įstaigos) duomenys

Vaiko teisių apsaugos skyriui (policijai; prokuratūrai)

Data Nr.

ATVEJIS A

PRANEŠIMAS APIE GALIMAI NUSIKALSTAMĄ VEIKĄ

Informuojame, kad XX, gim. XX, gyv. XX, lankėsi (buvo gydomas) įstaigoje YY. Apsilankymo metu iš XX ir (ar) XX tėvų (globėjų) sužinota, jog XX patiria seksualinį (fizinį; psichologinį) smurtą iš ZZ. Remiantis XX (XX tėvų (globėjų) žodžiais), (nurodyti patirto (patiriamos) smurto aplinkybes, t. y. laiką, vietą, pobūdį ir pan., pateiktas XX ir (ar) jo tėvų (globėjų).

Dėkojame už bendradarbiavimą.

ATVEJIS B

PRANEŠIMAS APIE GALIMAI NUSIKALSTAMĄ VEIKĄ

Informuojame, kad XX, gim. XX, gyv. XX, lankėsi (buvo gydomas) įstaigoje YY. Apsilankymo metu buvo pastebėta XX fizinių (psichologinių; elgesio) požymių (nurodyti konkrečiai, pvz., mėlynės ant kūno, amžiaus neatitinkantis su lytiškumu susijęs elgesys, stipri baimė ir vengimas grįžti namo ir pan.), leidžiančių įtarti apie galimai patirtą (patiriamą) fizinį (seksualinį; psichologinį) smurtą vaiko atžvilgiu.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

PASTABA. Jei specialistas, pastebėjęs fizinių (psichologinių; elgesio) XX požymių, leidžiančių įtarti apie galimai patiriamą fizinį (seksualinį; psichologinį) smurtą prieš vaiką, ir apie tai pasiteiravęs paties XX, gauna papildomos informacijos, patvirtinančios įtarimus, rašte taip pat būtina pateikti aplinkybes, sužinotas iš vaiko. Jei specialisto klausiamas XX paneigia galimo smurto aplinkybes, raštą apie pastebėtus susirūpinimą keliančius fizinius vaiko simptomus ir (ar) jo būsenos bei elgesio požymius, leidžiančius įtarti smurtą XX atžvilgiu, vis tiek turėtų pateikti vaiko teisių apsaugos skyriui, prokuratūrai, nes XX gali nepasakoti apie patirtą (patiriamą) smurtą iš baimės dėl suaugusiųjų daromo poveikio.

Smurto prieš vaikus diagnostikos metodinės rekomendacijos –
Vilnius: Sorre, 2018. – 96 p.

ISBN 978-609-8118-17-9

Smurtas kaip fenomenas lydi žmoniją per visą jos istoriją, ją aprašo įvairūs autoriai nuo pačių ankstyviausių rašytinių šaltinių ligi šių dienų. Smurtinis elgesys prieš vaikus lemia netolygią vaiko socialinę raidą, nekontroliuojamos agresijos didėjimą, smurtinės kultūros perdavimą ateinančioms kartoms, šeimos vaidmens sumažėjimą, vertybių nuvertėjimą. Smurtą patiriantys vaikai susiduria su didesne psichologinių ir elgesio problemų rizika. Depresija, nerimo sutrikimai, piktnaudžiavimas priklausomybę sukeliančiomis medžiagomis, nesaugi lytinė elgsena, socialinės kompetencijos stoka smurtą patiriantiems vaikams nustatoma dažniau nei kitiems bendraamžiams. Be to, smurtą patiriantys socialiai apleisti vaikai priskiriami prie padidėjusios savivadybės rizikos grupės vaikų.

Leidinio tikslas – suteikti žinių, dalykinės informacijos, kaip kuo anksčiau atpažinti ir diagnozuoti smurtą prieš vaiką, suteikti reikiamą pagalbą vaikui ir šeimai, o prireikus atlikti savo pareigą pranešant apie netinkamą elgesį su vaiku jo teises ginančioms institucijoms. Leidinys skirtas visiems asmens sveikatos priežiūros įstaigose dirbantiems specialistams.

Kalbos redaktorė Teresė Gužauskienė

Tiražas 4600 egz.

Išleido:

VšĮ „Sorre“

I. Šimulionio g. 10-197, LT-04330, Vilnius

Tel. 8 5 216 9677

El. paštas sorre@sorre-sorre.com

www.sorre-sorre.com

Valstybinis psichikos sveikatos centras

Parko g. 21, LT-11205, Vilnius

Tel. 8 5 267 1811, faks. 8 5 267 0080

El. paštas info@vpsc.lt

www.vpsc.lrv.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA

VALSTYBINIS
PSIHIKOS
SVEIKATOS
CENTRAS